EUSKAL HERRIKO EGOERA SOZIOLINGUISTIKOAREN AZTERKETA - TESTUAK

1. testua - SOLE i CAMARDONS (1991): "Soziolinguistika", in Soziolinguistika gazteentzat, Udako Euskal Unibertsitatea, Bilbo, 21-25 or.

2. testua - LARRAÑAGA, I. (1987): "Euskal soziolinguistikaren egoera eta bide berriak", JAKIN, 42/43 zk., 7-29 or.

3. testua - MOLLA (1989): "Elebitasunaren zenbait alderdi", in MOLLA eta PALANCA: Curs de Sociolingüística 1, Ed. Bromera, Alzira, 113-141 or.

4. testua - URIA eta ZUMALABE (1990): "Iñaki Larrañagarekin elkar hizketa", BAT, 1.zk., 51-74 or

SOZIOLINGUISTIKA HIZTEGIA

aldebakarreko elebitasun sozial	bilingüismo social unilateral
aurreritzi linguistiko	prejuicio lingüístico
diglosia	diglosia
eleaniztun	plurilingüe
eleaniztasun	plurilingüismo
elebakar	monolingüe
elebakartasun	monolingüismo
elebidun	bilingüe
elebiduntze	bilingüización
elebitasun	bilingüismo
elebitasun indibidual, norbanakoaren elebitasun	bilingüismo individual
elebitasun sozial	bilingüismo social
erabilera, erabilpen	uso
erabilera arau	norma de uso
erabilera eremu	ámbito de uso
erabilera sozial	uso social
euskal komunitate linguistiko, hizkuntz komunitate euskaldun	comunidad lingüística vasca
euskararen erabilera	uso del euskara
euskararen erabilera-maila	nivel de uso del euskara
euskararen ezagutza	conocimiento del euskara
euskararen ezagutza-maila	nivel de conocimiento del euskara
ezagutza, ezagupen, ezaguera	conocimiento
familia bidezko hizkuntz transmisio	transmisión lingüística familiar

hizkuntz, linguistiko	lingüístico-a
hizkuntz komunitate	comunidad lingüística
hizkuntz eskubide	derecho lingüístico
hizkuntz erabilera	uso lingüístico
hizkuntz erabilerako eremu	espacio de uso lingüístico
hizkuntz ezagutza	conocimiento lingüístico
hizkuntz funtzio	función lingüística
hizkuntz gatazka	conflicto lingüístico
hizkuntz gatazkako egoera	situación de conflicto lingüístico
hizkuntz ikaskuntza	aprendizaje lingüistico
hizkuntz leialtasun	lealtad lingüística
hizkuntz lurralde	territorio lingüístico
hizkuntz lurraldetasun	territorialidad lingüistica
hizkuntz normalizazio	normalización lingüistica
hizkuntz normalizazio-prozesu	proceso de normalización lingüística
hizkuntz ordezkapen, hizkuntz ordezkatze	sustitución lingüística
hizkuntz ordezkatze-prozesu	proceso de sustitución lingüística
hizkuntz plangintza	planificación lingüística
hizkuntz politika	política lingüística
hizkuntz portaera	comportamiento lingüístico
hizkuntz txandaketa	alternancia idiomática
hizkuntz ukipena	contacto de lenguas
hizkuntza	lengua
hizkuntza gutxitu, hizkuntza minorizatu	lengua minorizada
hizkuntza minoritario	lengua minoritaria
Hizkuntza Politikarako Idazkaritza Nagusi (HPIN)	Secretaría General de Política Lingüística (SGPL)
hizkuntzaren berreskurapen, berreskuratze	recuperación de la lengua

hizkuntzaren transmisio-bide	mecanismo de transmisión de la lengua
hizkuntzarekiko jarrera	actitud lingüística
hiztun	hablante
kultura bidezko hizkuntz transmisio	transmisión cultural de la lengua
lurralde elebitasun	bilingüismo territorial
normalizazio, normalkuntza	normalización
portaera linguistiko	comportamiento lingüístico
Udalerri Euskaldunen Mankomunitate (UEMA)	Mancomunidad de Municipios Euskaldunes

actitud lingüística	hizkuntzarekiko jarrera
alternancia idiomática	hizkuntz txandaketa
ámbito de uso	erabilera eremu
aprendizaje lingüístico	hizkuntz ikaskuntza
bilingüe	elebidun
bilingüismo	elebitasun
bilingüismo individual	elebitasun indibidual, norbanakoaren elebitasun
bilingüismo social	elebitasun sozial
bilingüismo social unilateral	aldebakarreko elebitasun sozial
bilingüismo territorial	lurralde elebitasun
bilingüización	elebiduntze
comportamiento lingüístico	hizkuntz portaera, portaera linguistiko
comunidad lingüística	hizkuntz komunitate
comunidad lingüística vasca	euskal komunitate linguistiko, hizkuntz komunitate euskaldun
conflicto lingüístico	hizkuntz gatazka
conocimiento	ezagutza, ezagupen, ezaguera
conocimiento del euskara	euskararen ezagutza
conocimiento lingüístico	hizkuntz ezagutza
contacto de lenguas	hizkuntz ukipena
derecho lingüístico	hizkuntz eskubide
diglosia	diglosia
espacio de uso lingüístico	hizkuntz erabilera eremu
función lingüística	hizkuntz funtzio
hablante	hiztun
lealtad lingüística	hizkuntz leialtasun
lengua	hizkuntza

lengua minoritaria	hizkuntza minoritario
lengua minorizada	hizkuntza gutxitu, hizkuntza minorizatu
lingüístico-a	hizkuntz, linguistiko
Mancomunidad de Municipios Euskaldunes	Udalerri Euskaldunen Mankomunitate (UEMA)
mecanismo de transmisión de la lengua	hizkuntzaren transmisio-bide
nivel de conocimiento del euskara	euskararen ezagutza-maila
nivel de uso del euskara	euskararen erabilera-maila
monolingüe	elebakar
monolingüismo	elebakartasun
normalización	normalizazio, normalkuntza
normalización lingüística	hizkuntz normalizazio
norma de uso	erabilera arau
planificación lingüística	hizkuntz plangintza
plurilingüe	eleaniztun
plurilingüismo	eleaniztasun
política lingüística	hizkuntz politika
prejuicio lingüístico	aurreritzi linguistiko
proceso de normalización lingüística	hizkuntz normalizazio-prozesu
proceso de sustitución lingüística	hizkuntz ordezkatze-prozesu
recuperación de la lengua	hizkuntzaren berreskurapen/berreskuratze
Secretaría General de Política Lingüística (SGPL)	Hizkuntza Politikarako Idazkaritza Nagusi (HPIN)
situación de conflicto lingüístico	hizkuntz gatazkako egoera
sustitución lingüística	hizkuntz ordezkapen/ordezkatze
territorialidad lingüística	hizkuntz lurraldetasun
territorio lingüístico	hizkuntz lurralde
transmisión cultural de la lengua	kultura bidezko hizkuntz transmisio
transmisión lingüística familiar	familia bidezko hizkuntz transmisio
uso	erabilera, erabilpen
uso del euskara	euskararen erabilera
uso lingüístico	hizkuntz erabilera
uso social	erabilera sozial

1997/10/20.

Erabileraz hitz egiten — Hiztuna / Hizkuntz Komunitatea

mintzo gara.

* Hiztuna :

Hizkuntza erabiltzen duena da eta beharrezkoa da, bere garrantzia baitauka, hizkuntza bat bizi dadin.

Mota desberdinetako hiztunak daude; denok ez baitugu Hizkuntzaren erabilera berdina : Ama-hizkuntza erraz ikasten dugu denok, irakasten digutelako, konturatu gabe ikasten dugu. Hizkuntzak ikasteko 2 trasmizio mota nagusi :

1.- TRASMIZIO NATURALA : Gure arteko harremanetan ikasitakoa

2. TRASMIZIO KULTURALA : Hizkuntza jakin bat ikasiz ematen dena. Adb eskolan hizkuntza landuz ematen dena.

Hizkuntz ezagupen arabera hiztun mota desberdinak daude. Hala nola, hiztunak sailkatuak daude autoreen arabera. Guk TXEPETX-en sailkapena aztertuko dugu.

Hiztun mota desberdinak.

- Ikaskuntza mota / Nortzuk izan daitezke / Autoreak nola definitzen ditu. / Euskeraren arabera

1) Batzuk ikaskuntza naturala egiten dute (etxean, auzokoen artean, egunerako harremanetan...). Gehienbat haur txiki, alfabetatu gabeko jendea izan ohi da (Hizkuntzarik landu ez dutenak). Autorearen ustez Euskal Hizkuntz Komunitateari dagokionez, aurkerrean JATORRIZKO PRIMARIOAK legoke dira. Euskeraren arabera, Euskaldun zahar alfabetatu gabeak.

2) Ikaskuntza naturala + kulturala landu dutenak (Etxean jasotako hizkuntza kontsolidatu, landu dutenak dira: ikastolan, lanean, (naturala) komunikabideen bidez...). Jatorrizkoak baina alfabetatu direnak dira. Autorearen arabera JATORRIZKO KULTOAK. Euskerari dagokionez Euskaldun zahar alfabetatuak dira...

3) Ikaskuntza kulturala egiten dute (akademia, eskolaren bidez...). Hauek nolabait helduak izango lirateke. Autorearen ikuspegitik HELDU SEKUNDARIOAK. Euskerari dagokionez, euskaldun berriak (euskaltegietan ikasitakoak adb:)

4) Ikaskuntza kulturala + naturala. Hauek hizkuntza horretan jatorrizkotuak, barneratuak, natibizatuak daudenak dira. Autoreak HELDU JATORRIZKOTUAK bezala definitzen ditu eta euskeraren inguruan, euskaldun berri jatorrizkotuak/natibizatuak lirateke.

—> Sailkapen honek zenbait arazo ekar ditzake inguruneen arabera.

Hizkuntzaren arabera, TXEPETX-en ustez berebiziko garrantzia izango du ikaskuntza mota biak burutzea: Naturala eta Kulturala, biak. Ez dio axola nondik, non edota nola ikasi diten. Bere ustez horiek HIZTUN OSOAK izango dira.

* Hizkuntz Komunitatearen egitura:

→ Hizkuntz jakin bat konpartitzen duten hiztun talde bati buruz gabiltza.

Hizkuntza bat existituko da dagokion hizkuntz komunitatea existitzen den neurrian. Hizkuntza baten atzean beti Hizkuntz komunitate bat ageriko da. Hizkuntzaren erabilerarako behar-beharrezkoa da hizkuntz hori erabiltzen duen giza-talde bat, eta honen desagerpenaz hitzegitean, hizkuntz komunitate baten desagerpenaz ari gara. Hau da, giza talde baten desintegrazioaz, heriotzaz alegia. Hizkuntza bat desegin daiteke; hiztun guztiak hil ezgero, talde guztiek osatzen duten egitura desegituratuz, hiztunak beste hizkuntz komunitate batetan parte hartuz gero. Honekin ez dugu esan nahi Hizkuntz komunitate jakin batetan parte hartzen dutenek ezin dutenik beste talde sozial batzutan parte hartu, hizkuntz hori ezagutu eta erabiliz gero posible baita.

→ Hizkuntz-komunitatea ez da identifikatzen komunitate Nazionalarekin, ez baitira sinonimoak nahiz eta askotan bat etorri, Nazionalismo guztiek beraien artean diferentziak markatzen dituzte.

Nazionalismoak, orokorrean, historian zehar bere identitatea-gatik borrokatu behar du. Era berean, kritikatu Nazionalismoek eta beste diferentziak markatzeko erabiltzen dituzten Zenbait elementu: Elementu fisikoak, ezaugarri genetikoen bidez → arraza, ezaugarri / Elementu kulturalen bidez → erlijioa, Kultura, hizkuntza...

Nazionalismo bakoitzak, momentu jakin batean, erabaki beharko du zeintzu elementu baliogarri diren eta zein moiletan erabiliko dituen, diferentzia horiek markatzeko. Elementu horien lehentasuna aldatu egin daiteke. Adb.

Euskal Nazionalismoak ez du euskara izan euskal izaeraren lehen faktoretzat. Lehen, arraza zen faktore nagusia eta naziak ostean arrazakeria desprestijiatuta geratu zen, E.H-ra kanpotarrak etortzen hasi ziren, beraz hemengo biztanle asko ez dira hemen jaiotakoak. Momentu honetan arraza ezin daiteke izan elementu printzipala euskalduna izateko, beraz postu hori hizkuntzak hartuko du. Gure kasuan gaur egun naziona-lismoa eta Hizkuntza lotuta doaz.

Esan beharra dago, Hizkuntz komunitate horretan erabiltzen den Hizkuntza hori konpartitzea ez dela nahikoa, zeren eta, Hizkuntza hori erabili egin behar da. Erabiltzera horretan Hizkuntz komunitateek; historia bat, lurraldea, arau eta jarrera batzuk... konpartitu behar ditu.

→ Hizkuntz komunitatea talde irekia da.

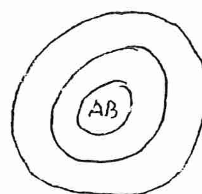
→ Hiztunen sailkapena aurkeztuta ... da Hizkuntz Komunitateak ukitzea

• HIZKUNTZ KOMUNITATEAREN EGITURAKETA:

Talde soziolinguistikoek osatzen dute Hizkuntz Komunitatea eta hauek, lehen aipatu dugun bezala, hiztun mota / Trasmisio mota desberdinak aztertzen dituzte.

Ⓐ Naturala

Ⓑ Kulturala

* Egoera osasuntsu, normalizatuan.

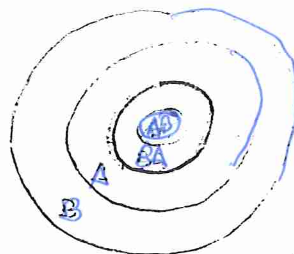
Txepetx-en diagrama baliatuz baliatuko gara talde soziolinguistikoak desberdintzeko:

AB - Jatorrizko kultoen taldea.

BA.- Heldu jatorrizkoen taldea.

A.- Jatorrizko primarioen taldea.

B.- Heldu sekundarioen taldea.

* Talde hau, talde desberdinez osatuta dago, eta talde guztiek ez dute garrantzi berbera.

• Jatorrizko kultoen taldea (AB) eta Heldu jatorrizkoen taldea (BA) diagramaren zentruan kokatuta daude, taldearen, komunitatearen zentrua, nukleoa, bihotza baitira. Hauek hiztun osoen taldea osatzen dute, beste taldeen sostengu eta erreferentzi direlako. Autorearen ustez zentrua, ~~ESPAZIO SINBOLIKOA~~ da.

AB + BA = espazio sinbolikoa.

(A)

Jatorrizko primarioen taldekoek hizkuntza mantentzen dute eta aurrera joan daiteke hiztun osoa izatera hel daitezke. Horretarako, jatorrizko kultoen eta heldu jatorrizkoen taldekoekin harremanetan egon beharko dute.

(B)

Heldu sekundarioen taldeko hiztunek ez dute maila nahikoarik baina besteekin harremanetan egongo dira ikasi eta diagrama horren eszenan indartu ahal izateko.

⟹ Helburua: Hiztunaren erabilera osoa.

→ Diagramaren egituraketa horrelakoxea izango da, H. Komunitateak ondo egituratuta egon behar ô

→ Diagramaren zentruan kokatuta daudenak (Hizkuntzaren etorkizuna) gai izan behar dute bere bizitza osoa Hizkuntzan egiteko, pisu linguistiko bat edukitzea alegia. Guzti horiek talde bezala funtzionatu behar du, ez indibidualki besteko Hizkuntz Komunitatea, ez dagoela ongi egituratuta esan nahiko du. Bestalde, bereien lurraldean garrantzi sozial bat izan behar dute, pisu {politiko, sozial ("minimo")} bat alegia, h.d, sozialki ("garrantzitsua") kontsideratuta. ⟹ Linguistikoki talde hori garrantzitsua izanen da baina baita ere sozialki.

Hizkuntz Komunitateak desegituratuta daudenean, taldeak galdu egiten du zentrua eta zentru horretan bakarrik hizkuntza batek funtzionatuko du.

Zentruan pisu politikoa / soziala baduela Hizkuntza batek talde bezala funtzionatzeko du. Horrela ba, Hizkuntz Komunitatea ongi egituratuta badago, komunitatea kanporantz hasten joango da, Hizkuntza erabiltzen bada erabilera handitu egingo da talde bezala eta erabilera hori nahikoa izango da irakaskuntzan aritzeko.

Hiztunen artean badaude ezberdintasunak; (euskeraren egoera azteltuko dugu).

- Hiztun kopurua Adb japoniarrak 700 mila.
  ingelesa 300 mil.
- Grafia (garrantzi gutxiago)
- Erabilera (Merkatal munduan, Teknologian, Zen, ...
  Ingelesa gehien erabiltzen dena da.)
- Zenbat diren ofizialak (ofizialen herri kopurua)
- Jatorria (latinetik datorren, germanikoa) (garrantzi gutxiago)

Hizkuntzak INTRINSEKOKI, berez, ez dira ezberdinak. Hizk. gai izan behar da gizarteko funtzio guztiak erantzuteko. Hizkuntza bat ez da beste bat baino modernoago, edo zientifikoagoa.

Adb Txinera – Hebraiera (oso antzinakoak eta oso baliagarria gai egingo gizartean erantzuteko)

Arazoa ez dago H-engan hiztunengan baizik.

Garai bateko gizartea eta gaur egungoa aldatuz joan da eta hizkuntzak gai izan behar dira, gizarte berrira moldatzeko. Denek dute, berez, moldatzeko ahalmena. Beste gauza bat litzateke, aukerarik ba ote luketen ala ez, moldaketa horretarako.

Esfortzu handia egin behar izan da, Adb: Euskera unibertsitatetan sartzeko.

Hizk-ek bizi duten egoera desberdina da. Garai historiko jakin batean, hizkuntza egoera desberdinean aurkituko da:
(Txepetxek dioena ikusiko dugu).

1) _ Badira Hizkuntza batzuk trasmizio naturala eta trasmizio kulturala ziurtatzen dutenak (Erreproduzio mekanismoak funtzionatzen) Adb Gaztelania, ingelesa, Frantsesa, ... Normalizatuta dauden Hizk-k.

* Trasmititzen badira, esan nahi du ERABILI egiten direla.

2) _ Trasmiziora naturalki ziurtatuta / kulturalki ez.
Adb Bereber hizkuntza, familietan erabiltzen da baina kultura alean ez.

3) _ Kulturalki trasmititzen da / Naturalki ez da trasmiti.
Adb Latina, grekoa klasikoa.

4) _ Ez da trasmititzen, hilda dago, ez da erabiltzen.
Adb Iberiera.

Hizkuntza batzuk galduz doaz, beste batzuk berriz, berreskuratuz doaz. Badaude TRANSMISIO egoerak.

1997-XI-3

Gaur egun ematen den erabilerak ez du transmisioa ziurtatzen

EUSKERAREN EGOERA azaltzeko, transmisio egoera, HIZKUNTZ UKIPENA ematen da. ⟹ Lurralde berean bi talde linguistiko kontaktoan daudenean.

Adib: • Europan Hizkuntza gehienak ukipenean daude, mugak ez bait datoz bat Hizkuntz Komunitateekin.

• Estatu españolean: Gaztelania — Katalana
" — Euskera
" — Galegoa

Hizkuntz-ukiperaren ondorioz ⟹ ELEBITASUN SOZIALA.

fotokopiak

1. KONTZEPTUA - eta - ERREALITATEA:

ELEBITASUNA: Kontzeptu hau ez da sentzu bakarrekoa, polisemikoa da: linguistika, soziolinguistikak... hainbat jakintzatik aztertzen den fenomenoa da, aldedi desberdinetatik aztertzen delako.

2. ELEBITASUN. MOTAK.

22. Txepetxi jarraituz 3 elebitasun mota aipatzen ditu:

1) BANAKAKO ELEBITASUNA
2) ELEBITASUN SOZIALA
3) LURRALDE ELEBITASUNA

Banaketa ereaba baina teorikoagoa da baina banakete, behorezkoa da.

(3) elebitasun moten arteko lotura, teorian islatutz:

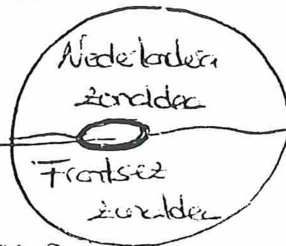
1/ BANAKAKO ELEBITASUNA:

Hizkuntza bi baliatzeko gai den pertsona da

3/ LURRALDE ELEBITASUNA:

Lurralde bera, zonalde bitan banatuta dago hizkuntzaren arabera, hizkuntza aldetik oso ondo mugatuta dago.

Adb: BELGIKA.

Lurralde hau elebiduna da baina hiztunak ez dute izan behar ⇒ elebitasun soziala ematen da.

Hizkuntza bakoitzak bat zonaldea mugatuta dauka.

2) ELEBITASUN SOZIALA:

Talde sozialei dagokie. Nahikoa da talde sozial elebidun bat agertzea (beste taldeak elebakarrak izan daitezke) elebitasun soziala emateko. Lurralde unitate batean hizkuntza bat baino gehiago erabiltzen duten talde sozialak agertzen direnean modu ordenatu eta erregular batean.

Elebitasunaz mintzo garenean bi hizkuntzez ari gara hizketan. ⇒ Ondorioz, Hizkuntza txandaketaz hitzegin behar dugu.

Hizkuntza txandaketa: Noiz eta zertarako erabili hizkuntza bat edo bestea. Honek arazoak sortuko ditu askotan.

Hizkuntz txandaketa zeren pean egongo litzateke elebitasun ~~an~~ ematen denean?

1/ Banakako elebitasunean, hizkuntz txandaketa ~~[illegible]~~ pertsonaren pean egongo litzateke.

3/ Lurralde elebitasunean, hizkuntz txandaketa kokaken geografi-kearen pean egongo litzateke.

2/ Elebitasun sozialean, Hizkuntz Txandaketa gizarte honetako gizataldeen pean egongo litzateke, hau Hizkuntzaren arabera-koa da.

→ Elebitasun imiten artean gatazkak sortzen dira:

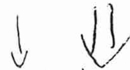
– Banakako elebitasunean ez da inolako gatazkarik sortzen, arazoa guztiz pertsonala baita. baina, ⇒

✱ Zergaitik Lurralde elebitasuna ez da gatazkatsua eta elebitasun-soziala bai?

– Lurralde elebidunean, hizkuntza bakoitzak, bere funtzio guztiak betetzen ditu, bere espazioa eta lurraldea ongi mugatuta daude. Hizkuntzen artean ez dago inongo Hizkuntz ukipenik. Beraz, ez da ezer sortu beharik inongo arazorik, normaltasunez funtzionatzen du.

– Ostera elebitasun sozialean, bi hizkuntzak ukipenean daude, desoreka bat ematen da: Bi hizkuntza daudenez, arazoa; ze hizkuntza erabili?, zein momentutan?, Hizkuntza bakoitzak ze funtzio betetzen du?... ⇒ Ondorioz, Hizkuntz-txandaketa planteatzen da.

Arauak ez daude orekaturik

Hizkuntz txandaketa, erabilera arau batzuen arabera planteatzen da, hizkuntza bietako erabilera arauak ez badute berdin funtzionatzen, jokatzen. ⇒ A: Txandaketa disorekatua
talde botereTsuak sortu

Hizkuntz-ukipenean, normalean, talde batek besteak baino botere handiagoa izanen du (ekonomikoa, kulturala...) orduan, erabilera arauak ezartzen dira norberaren hizkuntzaren alde erabiliz, funtzio sozial desberdinak ezarriz. Honek besteen-gan elebiduntzea bultzatzen du.

→ Arazoa sortzen da talde biak beraien hizkuntzan nahi dutelako bizi.

97-XI-24

→ Textuak: **3. ELEBIDUNTZE PROZESUA**

1 → Nola bilakatzen da talde elebakar bat elebidun?

Prozesua; ELEBIDUNTZE SOZIALAREN PROZESUA

↳ (Talde baten elebiduntze prozesua indibiduala eta soziala)

2 → Ezaugarriak:

- Prozesu honek izaera soziala du, ez da naturala, ez da kasualitatez gertatzen, ⇒ soziala da. Faktore sozialak hartu behar ditugu kontuan.
- Prozesuak dimentsio historikoa du, belaunaldiz-belaunaldi hedatzen da (gutxienez 3 belaunalditara). Prozesua luzea denez ez da uniformea izango, gora-behera handiak izango ditu (faktore asko daude prozesuan eragiten dutenak).

Prozesu erregularra da. Etapa, ... Tin, ezaugarri jakin batzuk errepikatzen dira, amankomunean daudenak. Orokorrean, bereizgin dezakegu prozesuaren etapa desberdinetaz, erregularra delako.

→ Prozesuaren etapak: (autorearen arabera)

Etapak

0. Talde horretako (A taldea) populazioa elebakarra da (A hizkuntza)

1. + Noiz hasten da elebiduntzen? Hizkuntza talde bi (A eta B) ukipenean jartzen direnean, kontaktuan, lurralde berean, normalean talde bietako bata bestea baino posizio hobeagoan kokaturik egoten da. Arrazoiak askotarikoak dira ere intrusioak, menpekotasun ekonomiko, politiko, kultural... egonen direlako

+ Prozesu osoa ez da batera elebiduntzen. Talde horretako kideen beharrizanen arabera elebiduntzen baita. Lehenengo erabat egiten dute, merkatari handiek, burgesiak, juristak, intelektualek (batere inguruan dabiltzan kideak)... elebiduntzen dira. Beraz, B hizkuntzaren hedapen sektorial eta selektiboan egiten da. Selektiboa; kuantitatiboki, kopuruz ez nabarmena baina itzelezko balore kualitatiboa (pisu sozial handikoak).

2. B hizkuntzaren hedapen geografikoa:

hiria hedatzen da / baserria dualismoa

→ gehiengo kualitatiboa elebakar dira.

→ Prozesua garatzen doan neurrian, B-ko hizkuntza (H2) politika, administrazio edo justizia arloko hizkuntza modura inposatzen hasten da, hizkuntza ofizial gisa ... Honek elebiduntza bultzatzen ...

3 B hizkuntzak bere hedapenean jarraitzen du eta baserrira ere heltzen da (funtzioak aldaketa sozial [illegible]) ⟹ elebitasun soziala hitzegin dezakegu

a) B hizkuntza baserrira hedatzen da ⟶ alde bakarreko elebitasun soziala, elebitasun sozial unilaterala.
Baserrietako H1-ko elebakardunak elebidundu egiten dira erabat (H2 ikasiz), H2-ren ofizializazioa elebiduntze prozesu escan.

b) A hizkuntzaren desagerpena. H1-eko hiztun kopuruaren galera nabarmena.

↗ Prozesu hau oso luzea eta gatazkatsua da. Hizkuntzak funtzio guztiak beregana-tu nahian dabiltza. Prozesu luze honetan, batzuk galdu egiten dute elebitasuna, ORDEZKATZE PROZESU baten ondorioz.

• ORDEZKATZE ~ PROZESUA •

⟶ HIZKUNTZ ORDEZKAPENA

• Noiz, Nola hasten da hizkuntz ordezkapena?

Hizkuntza bi (lurraldeko hizkuntza eta beste bat) ukipenean jartzen direnean ⟹ Kanpoko hizkuntzak, orduraite lurraldeko hizkuntzak betetzen zituen eragiten eremuak betetzen hasten denean, HIZKUNTZ ORDEZKAPENA martxan jartzen da.

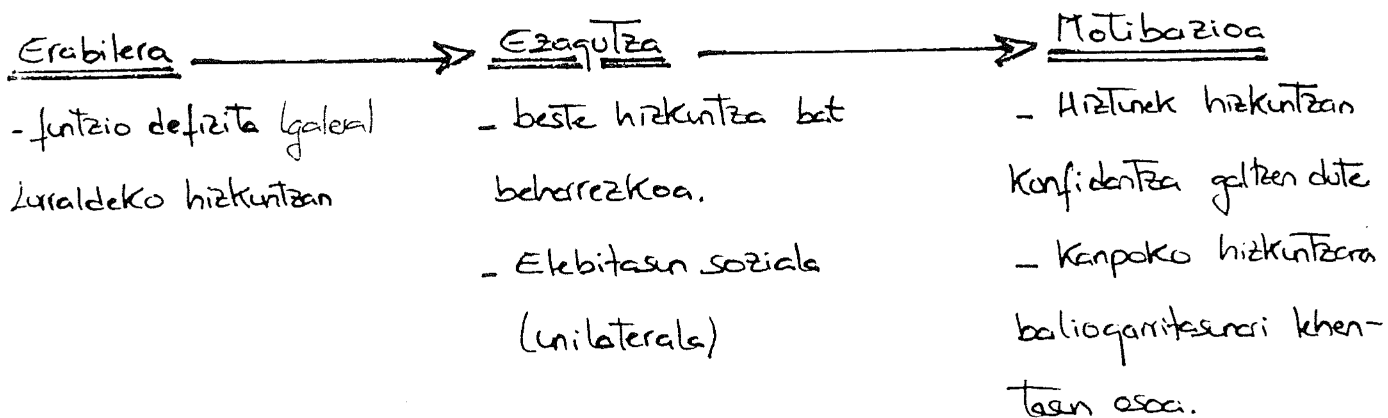
⟶ Berezko hizkuntza, Lurraldeko hizkuntza : Lurralde horretan historian zehar ezarritakoa, bizi izan den giza-taldearen hizkuntza.

- Noiz bukatuko da?

Hau gertatzean, kanpoko hizkuntzak lurraldeko hizkuntzak betetzen zituen funtzio guztiak betetzen dituenean, prozesu horretan sortutako beste funtzio berri guztiak betetzean, erabilera eremu guztiak betetzean prozesua bukatutzat jotzen dugu. Ondorioz, beste hizkuntza desagertu egingo da, ordezkatua izango da.

Prozesu honek elebiduntze sozialak betetzen dituen ezaugarri berdinak betetzen ditu:

- Prozesua soziala da.
- Prozesu historikoa da (ez dugu prozesua oso osorik ezagutzen)
- Erregularra da (badituzte ezaugarri amankomunak)
  ↳ ez da uniformea (Gora-beherak izaten baititu).

Hizkuntz ordezkapena gertatzean, gehienbat erabiltzen nabaritzen da, beste hizkuntza hori zenbait erabilera eremutan sartzen baita. Beraz, hutsune bat agertuko gertatuko da, lurraldeko hizkuntzan funtzio defizit-a sortzen da. (Funtzioak galdu ditu).

Galtzen diren lehen funtzioak publikoak dira (Lehenengo hutsunea udaletxean eta azkenik familian) h.d. goi-mailako funtzioak galtzen dira lehenik (administrazio horrenak, irakaskuntza horrenak. . h.d. bizitza sozialean beharrezkoak gertatzen zaizkigun funtzioak). Funtzio horiek beste hizkuntza batean egiten hasten badira, lurraldeko hiztunak behartuta egongo dira hizkuntza kanpotar bat ezagutzera, ikastera, (Funtsezkoa baita) beste hizkuntza hori beharrezkoa bihurtzen da marginatuta ez bizitzeko. Beraz, kanpoko hizkuntzak komunitateko hizkuntzan arazoak sortuko ditu:

- Alde batetik, lehengo hizkuntzan jarraitzeko posibilitatea baina "batzuk" (marginatuk) sentituz. * Honako hizkuntzan jarraitu
- Bestalde, hizkuntza berria ezagutu, ikasi baina lehengoa desagertarazi.

→ Beharrezkotasun hori ez zaigu denei batera heltzen (gogoratu baserritarrak azkenak dirak).

Garai horretan sortzen diren beharrizan edo funtzio berriak beste hizkuntza horrek hartuko ditu, eremu horietan kanpotar hizkuntza erabiliko da ⟹ komunitateko hiztunei dilema presentatzen zaie:

...ietzko hizkuntza jarraitu ezkero, ez dira hiztun oso izango

<u>adz</u> ikaskuntza arloan, blokeatuta egongo direlako.

2. aukera bigarren hizkuntza horren hiztun osoa izatea da. Ez bata ez bestea ez dira egokiak. Alde batetik marginatuta sentitzen zarelako eta bestetik hiztun osoa zara baina zure jatorrizko hizkuntza galtzen duzulako.

ONDORIOZ, lurraldea elebiduna bihurtzea da egokiena?

ELEBITASUN SOZIALA (UNILATERALA).

→ Egoera areagotzen den heinean, sozialki garrantzitsuak diren funtzioak eta sartzen dira funtzio berriak beste hizkuntza baten erabiltzen direnez, hiztunek konfidantza galtzen du beraren hizkuntzarengan. Beraz, leialtasun linguistikoa duda jartzen da, lurraldeko hizkuntzaren balioa kuestionatzera heltzen da...

Hizkuntz ordezkatze prozesua, kanpoko hizkuntzaren baliogoritasunari lehentasun osoa ematen zaionean bukatzen da.

(konfidantza galtzea ez da naturalki gertatzen den zerbait baizik eta zerikusi handia dauka).

2/ PROGRAMA ELEBIDUN MOTAK:

Aldagaiak, Baldintzak

→ Nori zuzenduta dagoen.

→ Eskolan, ze Hizkuntza erabiltzen den.

→ Helburua.

SUMERTSIO PROGRAMAK ⇒

- Hizkuntza minorizatua duten haurrei zuzendua.
- Irakaskuntza 2H-n.
- Helburua: ASIMILAZIOA. Beste hizkuntza bat asimilatuz,

⇒ kultura bat asimilatuz. Helburu soziala eta linguistikoa.

MANTENTZE PROGRAMA ⇒ Hezkuntzak lagundu egiten du minorizatua dagoen hizkuntza errefortzatzen. Posible egin behar du 2H-a ikastea.

- Hizkuntza minorizatua duten umeei zuzendua.
- Irakaskuntza hasieran 1H-n, pixkanaka 2H-a erabiliz.
- Helburua: Elebitasuna eta kulturbitasuna

MURGILTZE PROGRAMA ⇒ Eskolak irakatsi egingo du, gizartean presentzia handirik ez duen H-a. (Inmertzio programa)

- Hizkuntza maioritarioa duten umeei zuzendua. (H-a hori gizartean nagusi ⇒ normalizatuta dagoen H-a, funtzio guztiak betetzen duen H-a)
- Irakaskuntza hasieran 2H-n, pixkanaka 1H erabiliz (goi-mailetan)
- Helburua: Elebitasuna eta kulturbitasuna.

→ MANTENUZKO eta MURGILTZE programak, biek, Helburu berdina: Elebitasuna eta Kulturbitasuna

→ [illegible] zer desberdintzak ?

- Haurra eskolaratzean GOIZTIARRA — [illegible] / oson : Irakaskuntza hasieratik 2.H-n.
- BERANDUTIARRA

3/ HIZKUNTZ EREDUAK:

(3.1). KOMUNITATE AUTONOMOAN; Orain dela 15 urte parlamentuan euskararen normalizazioaren legeak onartu, erabaki ziren. Legearen barruan azaltzen da ⇒ bete behar duen eginkizuna.

⇒ Eskolak lortu behar dute haurrak, derrigorrezko Hezkuntza bukatzean.

⇒ Lurraldeko 2H-a ezagutzea, gutxienez.

⇒ Horretarako 3 eredu diseinatu, definitu ziren: A, B, D ereduak.

DISEINU TEORIKOA ?

(A eredua)

+ Haur erdaldunei zuzendua.
+ Irakaskuntza gaztelaniaz (euskara asignatura bezala) ⇒ Hezkuntza ez elebiduna
+ Helburua: Elebitasuna.
+ Programa: ez da azaltzen, Hezkuntza ez delako elebiduna

([illegible] eredua)

+ Haur erdaldunei
+ Irakaskuntza [illegible] %50 / %50
+ Helburua: Elebiduntza.
+ Programa: MURGILTZE programa, goiztiarra [illegible] partziala.

(D eredua)

+ Haur euskaldunei
+ Irakaskuntza euskaraz.
+ Helburua: Elebiduntza.
+ Programa: Mantentze programa. Kontsideratua, nahiz eta
arazo [illegible]

DISEINU PRAKTIKOA: Oso aldaketa garrantzitsuak egon dira
→ aldaketak ez ofizialak.

(A eredua) + Ez da egon aldaketarik, diseinatuta zegoen ez da
aldatu.

(B eredua) + Programaren eduki(ak) kontuan zirenez, h.d, diseinatutakoa betetzeko ez zuten gaitasunik, ez baitzeukaten maila nahikorik.
Curriculumean, euskarari intentsitate gehiago emateko tendentzia.

Batzuetan, + Praktikan, erabateko murgiltze goiztiarra.

Besteetan, + Diseinatuta dauden bezala egin.

+ Zentru askok: Eskolaurrean → euskaraz.
L.H → erdaraz.

B ereduaz hitzegiterakoan, zehaztu behera dago ⇒
HETEROGENEOA baita

(D eredua) Diferentzia handiak. Erdaldunak ziren haurrak hasieratik D ereduan jarri, ind, mantentze euskaldunak (kasu askotan gure euskaldunak).

+ Murgiltze programa erreala da

+ Helburu/ metodologia ezberdinak dituzten programak birmoldatu beharrak daude.

NAFARROAN; Ez dago zatiketa, diferente funtzionatzen du

- Zonalde euskalduna → (Iruña herria). Zonalde mixtoa.
- Zonalde ez euskalduna ═ 3 zonalde.

- Zonalde euskaldunean ⇒ 3 ereduak eskeini (soilik zonalde horretan)
- Zonalde mixtoan ⇒ Talde bat irekitzeko (A/B/D ereduetan) gutxienezko eskaera beharrezkoa da.
- Zonalde ez euskaldunean ⇒ B/D ereduko eskaerak egon arren ez dira baimentzen. A ereduan gutxienezko eskaera egon behar da (gurasoen aldetik) ⇒ publikoan eskeinia.

(32) EMAITZAK; Neurketa asko egin dira eta E.H-an lortutako emaitzak bat datoz Nazioarte mailako emaitzekin. (Adostasun maila handia)

1. Gaztelania maila:
   + 3 ereduen inguruan, ez da agertzen desberdintasun interesgarrik.
   + Maila Akademikoan ere, " " "

1. Euskara-maila: Desberdintasun nabarmenak

+ A eredua ⇒ Planteaturiko helburuak ez ditu lortzen eredu honek: Metodologia aldetik, intentsibitate falta

+ D eredua ⇒ Emaitz hoberenak. Diferentziak hau: erdaldunetik euskaldunen artean.

+ B eredua ⇒ Bitarteko maila lortzen du. Emaitzak, murgiltze programaren arabera.

(33.) (A eredua)

- Eredua intentsiboagoa egin beharko litzateke
- Eskola eremuan, euskarri presentzia gehiago izanen beharko litzateke
- Metodoa [illegible] erabili beharko litzateke
- Hizkuntza instrumentu gisa ⇒ asignatura bezela erabili beharrean curriculumeko [illegible] balio beharko luke
- Euskarari presentzia eta denbora gehiago dedikatu beharko

(B eredua)

- Zenbat eta intentsiboago → emaitz hobeak
- Autoreak kritikatua ⇒ maila batean ezin.
- DENBORA aldagaiaz gain badaude beste hainbat aldagai kontutan hartzekoak direnak: METODOLOGIA
- Autoreek METODOLOGIA ~~[illegible]~~ KOMUNIKATIBOA aldarrikatu (Gramatikari pisua kendu eta komunikatiboa... komunikabideetan gehitu.

Dereduna

- Haur erdaldunek eta euskaldunek ez dute lortzen maila berbera euskera mailan
- [illegible] programan, hau [illegible]
  [illegible]

Murgiltze programan haur erdaldunei euskera irakasten METODOLOGIA DIFERENTZIALA erabili beharko lukete

ELEBITASUNA

1. GAIA: EUSKAL HERRIKO EGOERA SOZIOLINGUISTIKOAREN AZTERKETA

- Hizkuntzak gertaera sozialak dira ⟹ Gizarte harremanetan sartuz
- SOZIOLINGUISTIKA: Zientzia honek, hizkuntza eta gizartearen arteko harremanak aztertzen ditu. Hizkuntzaren bizi baldintzak ikertzen ditu. Baina guri interesatzen zaiguna hizkuntz(aren) erabilera da, h.da, ERABILERA LINGUISTIKOA.

Hizkuntzak ez dira espontaneikoki funtzionatzen, hizkuntza erabiltzen den neurrian funtzionatuko, existituko du.

en ez ... Tzak ...

Erabilera hori posible egiten duena hiztuna da testu-inguru, kontexto batean eta esan beharra dago erabilera hau gauza askotarako erabiltzen dugula; komunikatzeko, elkar-ulertzeko, ikasteko, lan-egiteko...

Edozein hizkuntzak, funtzio desberdinak betetzeko erabiltzen dugu (Adb. funtzio ikoiakak, nazionala, profesionala...). Beraz, hizkuntza bat funtzio eta behar izan batzuetara moldatzeko gai izan behar du (Adb. eskritura, egitura, administrazio aldetik aldaketa sakonak). ⟹ Hizkuntza guztiak gure behar izaeretara egokitzeko gaitasuna daukate. Funtzio guztiak betetzen dituen hizkuntza?

- HIZKUNTZ FUNTZIOAK:

Funtzio hauek erabilera eremuekin bat datoz.

→ Erabilera eremuak: irakaskuntza, etxea, lana, kalea, giza-zerbitzuak...

• ERABILERA - EREMUA:

Erabilera eremuaren ondorioz, hizkuntzak espazioa galdu edo irabazi egingo du

Adb. eskola Hizkuntzaren erabilera eremua da ⟹ eskola hizkuntz espazioa da.

Kontutan izanda eskola ez dela soilik espazio fisiko bat.
- Espazio fisikoan
- dimentsio handiagotan: espazio soziala.

• ERABILERA - ARAUA:

Erabilerak zenbait arauri erantzuten dio.

Adb. Gure portaera ikastola bezala arautuk dago (Ordutegia, hizkuntza...)

⟹ Arau hauek esplizituak dira. Beste araurik?

Adibide honetan, arauak arazo praktikoei irtenbideak ematera baliagarriak direla ikus dezakegu baina honek ez du esan nahi arau hauek aldaezinak direnik; konbentsio hutsak baitira.

Adb. 2 Hizkuntza daudenean ere, erabilera hori arautu egiten dugu

Arau hauek hizkuntz funtzioa definitzen dute erabilera eremu edo espazio batean. Espazioak zabaltzeko erabilera arauak beharrezkoak dira.

Erabilera ez da kaotikoa, erregularra da: Arau batzuk jarraitzen ditu. Arauak agindu eta ezarri egiten dira eta naturala iruditzen zaigu, bete arazten dizkigute, baina ez dira errealak (naturalak). Gizarte interakzioan sortzen dira (guk sortzen ditugu, ez daude hor, ez dira naturalak) eta joera ezberdinen tira-biren emaitzak dira. Arauak aldatu daitezke.

- HIZKUNTZ TRASMISIOA / HIZKUNTZAREN ERREPRODUZIO SOZIALA.

Lehen aipatu dugun bezala hizkuntza gertaera soziala da eta honek ere badauka bere mekanismo propioa erreproduzitzeko ⟹ Hizkuntzaren erreproduzio mekanismoak.

- Mekanismoak: Irakaskuntza, familia, komunikabideak, lana, kalea, gizarte zerbitzuak... hau da, hizkuntz funtzioak betetzen dituztenak.

★ Zerk egiten du posible hizkuntza trasmititzea? Trasmizioan, 2 bide dira nagusi
- Trasmizio kulturala
- Trasmizio naturala.

★ ⟶ ⟶ ERABILERA-ARAUAK:

|Ondorioz:| Soziolinguistikak erabilera arauak aztertzen ditu, Hizkuntza ez delako kaotikoa, erregularra baino. Kaotikoa balitz bakoitzak nahiko lukeen moduan hitzegingo luke eta aztergaitza izango litzateke. Hizkuntza gertaera soziala da, hau da, gizarte-harremanetan sortzen dela, alegia. Hizkuntzak iraun behar badu, erreproduzitu egin beharko da, trasmititu egin beharko da ⟹ Horretarako mekanismo batzuk daude: Etxea, familia, Komunikabide sozialak, lan mundua...

⟹ HIZKUNTZ TRASMIZIOA / HIZKUNTZAREN ERREPRODUZIO SOZIALA:

Adb. Familia bidezko trasmizioa: garrantzi handia ematen zaio baina ez da oinarri finko bat → Hizkuntza bat trasmizio bakar honekin galdu egingo litzateke.

Mekanismo guzti hauek funtzionatzen duten einean hizkuntza trasmititu ahal izango da. Agente sozial guzti hauek (nahiz eta derak ez) funtzionatzen badute, trasmizioa posible izango da.

+ Trasmizio naturala: etxean, auzoan ematen dena batez ere; etxekoa baldin bada soilik, hizkuntza galdu egingo da, ez baita oinarri solido bat.
+ Trasmizio kulturala: Batez ere eskolaren bidez ematen dena, baita lan munduan, Komunikabideetan ematen dena.

Normalizatutako hizkuntzak naturalki eta kulturalki trasmititzen dira, eta trasmititzeko biek funtzionatu behar dute, bestela beste hizkuntza baten trasmizioaz arduratuko dira.

→ Hizkuntza jasin bat irasiz ⟹ KULTURALA T.

1 => 14
2 => 7
3 => 7

ELEBITASUNA.

(examen de septiembre)

1 - 1. euskararen trasmisioa zihurtatuta dago. EZ
1 - 2. hizkuntza bat normalizatzen denean ofiziala bihurtzen da. ?
1 - 3. hizkuntz minoritaio batzuk ez dira minorizatuak. BAI
3 - 4. nafarroan eta komunitate autonomoetan euskara ikasteko aukera berdinak daude. EZ
3 - 5. nafarroa hizkuntzaren erabileraren arabera banatzen da. BAI
3 - 6. programa elebidun gustien helburua elebitasuna da. BAI
3 - 7. skutnabb-kangasek programa ezberdin horien sailkapena egiteko hiru aldagai nagusi hartzen ditu kontutan. BAI
3 - 8. D eredua mantentze programa da, baina gehienetan murgiltze programa bihurtzen da. BAI
3 - 9. elebitasuna lortzen duten programa bakarrak mantentze eta murgiltze dira. BAI
1 - 10. hiztun osoak, txepech-en hitzetan, txikitan etxean natibizatzen diren umeak dira soilik. EZ
1 - 11. hizkuntz baten heriotzari buruz hitzegiten dugunean komunitate beraren desintegrazioari buruz hitzegiten dugu. BAI
1 - 12. soziolinguistikak hizkuntzaren barne egitura ikasten eta azaltzen du. EZ.
1 - 13. naiz eta hizkuntz batek leku batean normalizaturik ez egon beste inon normalizatua egon daiteke. BAI
1 - 14. hizkuntz batzuk funtsino batzuk egiteko beste batzuk baino egokiagoak dira. EZ.
3 - 15. A eredukoek D eredukoek baino kalifikazio hobeagoak lortzen dituzte gaztelania asignaturan. EZ
1 ? - 16. zihurtatuta egoten denean ume gustiak euskeran ikasten ari direla euskara normalizatuko da. ez.
2 - 17. lurralde elebitasunean hizkuntzak ukipenean daude. EZ
2 - 18. elebitasun sozialaz hitz egiteko sozietate gustia elebiduna izan behar du. EZ
2 - 19. hizkuntza bat bakarrik dakien pertsonak, lurralde elebitasunean eguneroko bizitza egiteko ez ditu ostoporik izango. BAI
2 - 20. hizkutz txandaketa egiteko arau sozialen arabera antolatu behar da. BAI
? 2 - 21. hizkuntz txandaketa egiteko arauak ezin dira aldatu. EZ.
1 - 22. gatazka soziala poteretsu eta ez poteretsuen artean sortzen da soilik.
1 - 23. normalizazioa garatzeko alde soziala eta alde linguistikoa izan behar du. BAI
1 - 24. hizkuntz plangintzak alde linguistikoa bakarrik hartzen du kontutan. ez
2 - 25. aldebakarreko elebitasun soziala...elebi. sozia.........unilaterala.......da.
? 1 - 26. euskararen trasmisioa ez dago normalizatuta galdu zituena ez duelako inoiz ez berreskuratu eta kendu zizkioten gauzengaitik. EZ.
1 - 27. normalizazioa prozesu historikoa, soziala, erregularra eta ez-uniformea da.
2 - 28. elebiduntze prozesuan gerta daiteke lurraldeko hizkuntza debilitatzen joatea kanpoko hizkuntzagaitik eta galtzeko arriskuan egotea. BAI

Elebitasuna Izaskun Iturbe

ELEBITASUNAREN ZENBAIT ALDERDI*

Lehen eta bigarren hizkuntzak ikastearen artean dagoen diferentzia da lehena giza eskuraketa unibertsala dela eta bigarrenak, berriz, jarkiera aurki dezake lehenaren aurrean eta ez da, neurri berean, unibertsala. Bigarren hizkuntza ikasteko arrazoia da lehenengoa ez dela nahikoa hiztunaren komunikazio beharretarako.

EINAR HAUGEN

*MOLLA eta PALANCA(1989): "Aspectes del bilingüisme", in *Curs de Sociolingüística 1* , Ed. Bromera, Alzira, 113-141 or.

ELEBITASUNAREN ZENBAIT ALDERDI

1. KONTZEPTUA ETA ERREALITATEA

2. ELEBITASUN MOTAK

   2.1. SARRERA

   2.2. ELEBITASUN MOTAK

3. ELEBIDUNTZE PROZESUA

4. ELEBITASUN SOZIALAREN AZKEN EMAITZA

5. ELEBITASUNAREN INSTRUMENTALIZAZIOA

   5.1. ELEBITASUNAREN MITIFIKAZIOA

   5.2. ELEBITASUNA *NORMALTASUN* BEZALA

TESTU ERANSKINA

LANERAKO PROPOSAMENAK

1. KONTZEPTUA ETA ERREALITATEA

Zenbaitzuk izan dira *elebitasun* hitzak ordezkatzen duen nozioa definitzen -argitzen- saiatu diren jakintza-arloak (pedagogia, psikologia, soziologia, soziolinguistika, eta abar).

Zenbaitzuk ere jakintzaren arlo desberdinetako *adituek* gaiari eskaini dizkioten biltzar eta kongresuak. F. Vallverduk (1) klasikoenak aipatzen ditu: Luxemburg (1928), Aberystwyth, Brazzaville (1962), Mouton (1967).

Gure herrian ere eratu dira interesgune nagusitzat elebitasun gai orokorra zuten jardunaldi batzuk, hezkuntzaren aldetik gehien bat eta ICE unibertsitario desberdinek antolatuak: Bartzolona (1975 eta 1976), Peníscola (1978), etab.

Auziak, ordea, bere hartan dirau: zer da elebitasuna?, nor da elebidun?, pertsonak?, gizarteak?, lurraldeak?, nor?, zein kasutan?, gaitasun pertsonala da?, jokaera bat?.

F. Vallverdúren aipaturiko liburuan (17. or. ta hur.), galdera hauetarako erantzun batzuk agertzen dira. Uriel Weinreichek jaulkitzen duen erantzun orokor eta globaletik hasi eta zehaztapen eta ñabardurarik zorrotzenetara.

"Elebitasuna hizkuntza bi txandaka erabiltzeko praktika da" (Weinreich).

"Elebitasuna nazio baten barruko hizkuntza bizi bi edo gehiagoren arteko koexistentzia egoera da" (A. J. Aucamp).

Batzuen arabera, elebitasuna ahozko izaera duen fenomenoa da (Tabouret-Keller); besteen ustez, izaera indibiduala dauka (William Mackey), *diglosiaren* ustezko izaera sozialari kontrajarria (Ninyoles, Fishmani jarraituz. A. Martinet ere bai); eta abar.

Katalan Herrietan Alexandre Galí, López del Castillo eta Marta Mata moduko pedagogoak gaiaz arduratu dira. Baita hizkuntzalariak ere, A. M. Badia i Margarit, kasu. Psikolinguistak: Miquel Siguan eta Humbert Boada. Antropologoak: Claudi Esteva. Eta, azkenik, soziologoak eta soziolinguistak, zeintzuen artean Lluís Vicent Aracil eta Rafael-Lluís Ninyoles nabarmendu behar baitira.

Kontzeptua, beraz, ez da zentzubakarrekoa. Hobe dugu esatea adiera desberdinak hartzen dituen kontzeptu polisemikoa dela, zentzu bat baino gehiagokoa, azaldu nahi duen jakintza-arloaren arabera edo etiketa horren pean babesten diren interes desberdinen arabera.

Txepetxek idatzi izan duenez,. *a fuerza de significarlo todo el bilingüismo pasa a no significar nada.* (2)

Gauza bat, ordea, argi dago: elebitasunari buruzko ikerketak -kontzeptuari berari buruzkoak bezala- gertakizunaren existentzia baino beranduagokoak dira. Beste era batera esanda: elebitasuna ez da honako edo halako batek ikertzen duen zerbait; elebitasuna gizakiotako askok bizi, txalotu edo jasaten dugun benetako zerbait da, ostera. Eta benetako zerbait da arrazoi erraz bategatik, elebidunak daudelako alegia.

Kontzeptualizatzen duen hitza beste arazo bat da, ordea. Ikuspegi eta interesen pean dago, esan dugunez.

2. ELEBITASUN MOTAK

2.1. SARRERA

Nabaria dirudien lehen zehaztapen bat: *elebitasuna eleaniztasun* mota bat da. Arruntena, hori bai.

Eta beste bat: gaur egun, zinez zaila da hizkuntza *bakarra* erabiltzen duen estaturik aurkitzea. Europan, Islandia, Portugal eta Albania bakarrik. Estatu elebakartasuna, hortaz, salbuespena da. Eleaniztasuna da, aitzitik, *araurik* ohizkoena. SESBean, beste adibide bat jartzearren, ehun eta berrogei hizkuntza baino gehiago erabiltzen dira.

Eleaniztasun fenomenoaren generalizazio honek erakarri du arlo desberdinetako *adituak* interesatzeaz gain, politikoen partehartze gaia ere bihurtzea.

Exageratu gabe esan dezakegu *Languages in Contact* liburua (3) argitaratu arte, elebitasuna bere hizkuntza alderditik bakarrik zegoela ikerturik, mailegu eta interferentziei dagokienez batez ere.

Weinreich, hizkuntza interferentziei arreta berezia eskaini ezezik, *hizkuntzen arteko ukipena* gertatzen deneko marko sozio-kulturalaz eta faktore psikologikoez arduratu zen. Baina, Sánchez Carriónek (4) seinalatzen duenez, "Weinreich hace un análisis muy justo de la mayor parte de los factores sociales que inciden sobre el bilingüismo. Hay, sin embargo, una diferencia de punto de vista, y es lo que queremos señalar aquí: para Weinreich ellos son factores sociales incidiendo sobre el bilingüismo individual, para nosotros hay un *bilingüismo social* autónomo con respecto a este último, pero uno y otro interdependientes".

Ordutik hona, elebitasunari buruzko ikerketek hiru ildo edo norabide jarraiki dituzte gutxienik: linguistikoa, psikologikoa eta soziologikoa.

Elebitasun fenomenoaren hiru hurbilketa teoriko hauek, gehi gertakari honen errealitate sozialak, interes publikodun (*publikoari ardura* diolako) eta politikodun (botereari ardura diolako) gaia bihurrarazi dute.

Dena dela -edo hauxe dela eta- elebitasun kontzeptua inguruа gutxi zehaztuta duen kontzeptua da, "un campo frontera donde convergen los más diversos intereses y donde es necesaria, más que nunca, la colaboración interdisciplinar"(5).

Hizkuntzen arteko alternantziaren benetako gertaerara hurbil gaitezen, derrigorrezkoa izango zaigu, hortaz, kontzeptu batzuk ezartzea. Esan beharra dago ez garela saiatuko elebitasun gai teorikoaren erabateko argipenik egiten, baizik eta bere agerbide desberdinen *sailkapena* -praktikoagoa teorikoa baino-, horrela bere osotasunean atzeman dezagun, *gure* elebitasuna oinarria dela.

2.2. ELEBITASUN MOTAK

Hasiera batez zilegia dirudi funtsezko bereizketa bat ezartzea elebitasun mota biren artean: *banakako elebitasuna* (eleaniztasunaren behe maila dena) eta *lurralde elebitasuna*.

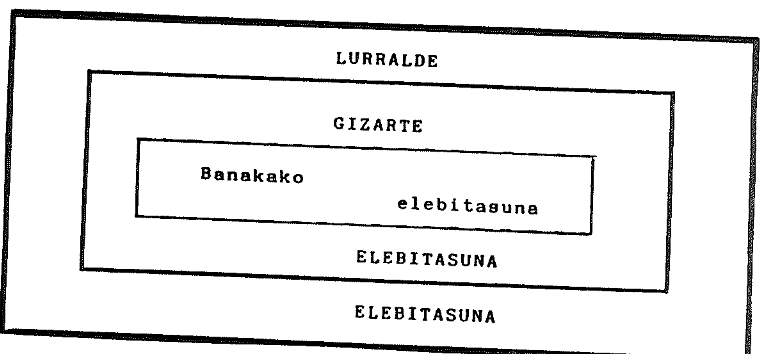
Valentziar batentzat argia da bereizketa. Bera *elebiduna* da (katalanez eta gazteleraz mintzatzen da) eta bere administrazio lurraldeak (Autonomia Erkidegoak) hizkuntzaren ikuspegitik historian zehar desberdinak izan diren lurralde bi hartzen ditu: kostaldea (katalanez mintzo dena) eta barnealdea (gazteleraz mintzo dena).

Agerbide soziolinguistiko hauek ez dira (ez dute zertan izan behar), teorian, gatazkatsuak. Elebitasunari buruzko *araroa* -baita eztabaida sutsua ere- agertzen da hizkuntzen arteko txandaketak pertsona eta lurraldearen eremuak gainditzen dituenean, prezeski, eta jite soziala hartzen duenean, orduan; hau da, elebitasuna *komunitate sozialera* zabaltzen denean. Azal dezagun hau: hizkuntza bata edo bestea erabiltzea erabaki pertsonalaren edo kokapen geografikoaren pean (bakarrik) ez dagoenean, baizik eta -batez ere- gizarte horrexetako beste norbanako eta talde sozialen pean.

Burutapen hauek kontuan hartuz, erabilgarri eta eragingarria iruditzen zaigu Txepetxek proposaturiko elebitasun mota desberdinen arteko sailkapena:

- banakako elebitasuna
- elebitasun soziala
- lurralde elebitasuna

Esan dugunez, hiru motok elkarren arteko lotura sorta on bat ezartzen dute. Izatez, *"el bilingüismo individual está imbricado (..) dentro del bilingüismo social, que a su vez está imbricdo dentro del bilingüismo territorial"* (6).

Isolatzen -teorian gutxienez- ahaleginduko gara, ordea, ideia osotuago bat atzeman dezagun.

Hasiera batez, banakako elebitasuna psikolinguistikaren azterketa gaia litzateke; lurralde elebitasuna, hizkuntz geografiarena; eta soziolinguistika elebitasun sozialaz arduratuko litzateke. Ahal dugun neurrian, gauzak argitzen saiatuko gara.

Norbanako elebiduna hizkuntza biz baliatzeko gai den pertsona da. Berdin dio nola eskuratu edo norekin erabiltzen dituen eta zertaz edo zein modutan hitz egiteko diren. Berdin dio ere norbanako hori, era berean, kide deneko gizartean hizkuntza bat baino gehiago erabiltzen den (Katalan Herriak) edo bakarra baino ez den erabiltzen (Portugal). Pertsona jakin eta -ahal den neurrian- isolatu batez mintzatzen ari gara.

Elebitasun hau (eleaniztasuna) agian behar modura inposatzen ari da honezkero. Egia esan,1987 urte honetan, inglesa ez jakiteak gizarte-sustapenerako eta kultur unibertsalitaterako sarbideak betatzen edo ixten ditu adibidez. Eta hau gertatzen zaie ez bakarrik katalan hiztunei, baizik eta portugesei edo andaluziarrei ere, eta baita frantsesei ere, *frantsesaren unibertsalitatea* eta guzti.

Lurralde elebiduna esaten zaio hizkuntzaren aldetik argiro zedarritutako zona bitan banatzen den espazio geografikoari. Zona batean, H1 erabiliko litzateke eta bestean H2 . Hasiera batez, konponbide honek ez du zertan gatazka iturri izan behar. Ez da, ordea, sarriegi ikusten den konponbidea.

Egoerarik arruntena, aldiz, *elebitasun soziala* izendatuko duguna da, non lurralde unitate (estatua, hiria...) baten barruan, eta nolabaiteko era ordenatu eta arautua gorderik, hizkuntza bat baino gehiago erabiltzen duten norbanako multzoak (talde sozialak osatzen dituztenak) agertzen baitira: hizkuntza bata eurena da, modu *naturalez* (familia...) ikasia, eta bestea, beste talde bati dagokiona. Hizkuntz txandaketa hau sozialak diren erabilera arau batzuek eratu izaten dute eta desorekaturik egon izaten da, ez baita berdintsua izaten hizkuntza biotarako.

Hori dela eta, egoera hau gatazkatsua izaten da. Azken batez, elebitasun sozialak *hizkuntz gatazka* dagoela agertarazten digu (7).

Hizkuntza bata *norberarena* eta bestea (kanpokoa dena) eskuratua diren heinean, banaketa bat gertatzen da hizkuntz funtzioetan, funtzio sozial desberdinak bete eta burutzen dituztelarik.

Horrela jabetzen da H2 ordura arte H1ek betetzen zituen *hizkuntz eremuez* (erabilera eremuak). A taldeko kideen (H1 erabiltzen dutenen) elebiduntzea *behar* modura inposatzen da. Izatez, H2 ez ikasteak, eremu, jarduera eta gizarte-sustapenerako espektatiba batzuetatik marginaturik geratzea dakarkie Ako kideei.

Tarteka, elebiduntzea -hots, H1 ikastea- erabakitzen duten B taldeko hiztunak ere ager daitezke. Baina hau aukera pertsonala da eta ez beharkizun soziala.

Hementxe datza, hain zuzen ere, Ako elebidun eta Bko elebidunen arteko diferentzia. Lehenek *halabeharrez* ikasi dute H2; Bko kideek *borondatez* ikasi dute H1.

Ondorioz, H2 ez jakitea estigma, marginazioa bihurtzen da Ako kideentzat, *bizitza berrian, modernitatean,* parte hartzea galarazten dielarik (hura H2k bideratua baita).

Elebitasun soziala planteatzen den kasu guztietan -begira itzazue katalan, galiziar eta euskal hizkuntz komunitateak- H2k (gaztelania eta frantsesa) hiri, industria, prestigio eta botere guneak hartzen ditu, eta H1 (katalana, galiziera, euskara) tradiziozko, nekazari, familia eta iraganeko eremuetara mugatzen da.

Hortaz, elebitasun sozialak sortu duen hizkuntz gatazkak hautabide bat, aukera bat, dakar irtenbide bezala: hizkuntza bata ala bestea. *Hizkuntz ordezkapena ala normalkuntza* . Ordezkapenak apurka-apurka H1 uztea esan gura du. (Ordezkapen mota bat den) normalkuntzak H1 berreskuratzea inplikatzen du; H2 utzita, alegia .

Hala ere, teorian, gatazkatsua izango ez litzatekeen elebitasun sozial kasu bat plantea genezake (*elebitasun sozial orekatua*), zeinean *Boterea* (soziala, ekonomikoa, politikoa, prestigioa...) gizarte talde bien artean banatua bailegoke. Teorian ere, elebidunak talde biotan agertu beharko lirateke. Elebitasun ez-ordezkatzailea izango litzateke, orduan.

Baina, Joshua Fishmanek adierazi duenez: "argi omen dago, era berean, eleaniztun komunitate linguistikoetan edo hizkuntza sareetan egonik, ohizko hizkuntzaren hautaketa urrun dagoela oharkabean egindako momentuko nahikundea izatetik, baita, ikuspuntu probabilistiko huts batetik gutxienez, horrela izan zitekeen kasuetan ere (Lieberson, 1964). Erabilera *egokiak* agintzen du teorian aukeran dauden hizkuntza edo aldaeretatik bakar bat hautatuko dutela solaskide taxu jakin batzuek une taxu jakin batzuetan gai mota zehatz batzuei buruz hitz egiteko" (9)..

Horrek esan gura du, noski, hizkuntza bata edo bestearen erabilpena *erregulartasun* batek determinaturik dagoela eta azken hau sozialki *normaltzat* onartuak diren *arau* batzuen pean dagoela. Hau da, hizkuntz jokabidea *erregularra* da eta, hortaz, aurrikusia eta *behartua*. Hori dela eta, dilemak argia dirudi: A ala B, H1 ala H2.

Normalena da talde batek boterea biltzea, (zuzen edo zeharkako) koakzio botere guztia barne, eta hura erabiltzea *beheko* taldeko kideen elebiduntzeko gogo edo beharra sortarazteko. Hauxe da gertatu dena *gutxiengo egoera* bizi (edo jasaten) duten hizkuntz talde guztietan. Beronen eredu dira katalana, galiziera, galesera, okzitaniera eta hizkuntza *gutxituen* zerrenda luze osoa.

Lorezinak dira, hortaz, *hirugarren bidea* edo *erdiko marra*. Hautatu beharra dago. Galiziar batek, Xabier Vilhar Trilhok, argiro adierazi du:

> "qué desagraça que para subir um, tenha que baixar o outro! Assí é, e os piedosos intentos de conseguir un ilusorio equilibrio entre as linguas em conflicto, estam condenados ao fracaso. Um conflicto lingüístico (...) nom se pode resolver com um compromisso, porque as soluçons em jogo som excluientes, nom se podem compartir por metades" (10).

Gatazka, elebitasun soziala, gainditzeko dagoen irtenbide bakarra, beraz, da hizkuntz lurraldetasuna ezartzea, lurralde elebitasuna alegia. Hizkuntza baten ordezkapen soziala eta honekin batera bestearen normalizazio soziala.

Erran nahi baita: normaldu behar den hizkuntza *normala* bihur dadila lortzea. Egoera sozial guztietako, gizartearen bizitzako eremu publiko guztietako, erabilera hizkuntza bihur dadila. Era berean, honek guztiak beste hizkuntzaren atzerakada darama berarekin. Bata aurrerantz eta bestea atzerantz, halabeharrez.

Hizkuntz lurraldetasunaren ezarketa, hortaz, gaindiketarako irtenbide gisa inposatzen da, irtenbide ekologikoa: leku bat gauza bakoitzerako eta gauza bakoitza bere lekuan, izan liteke eslogana.

Belgikako kasua da, adibidez. Hizkuntza desberdinen erabilera soziala gorabehera, Belgika frantsesez elebakarra izan zen ofizialki 1898 arte. Gatazkak (frantsesez egiten duten waloniarrak eta nederlanderaz egiten duten flandriarrak) erakarri zuen *ezegonkortasunak* gutxi gora-behera elebitasunezkotzat jo zitekeen araubide orokor bat ezartzera eraman zuen 1960 arte. Eta azken erabakia, 1963tik aurrera, izan da frantsesa eta nederlanderaren zonen arteko *anbilinguismoa* delako araubidea ezartzea, hizkuntz lurraldetasunarena alegia. Esan dezakegu *elebakartasun bikoitzeko* herria dela. Hiriburua bakarrik, Brusela, jotzen da elebidun zona, garrantzi maila bereko zona (esaldi) biren arteko lotura kopulatibo, batasunezko, gisa, Txepetxen adierazpen egokian esana.

3. ELEBIDUNTZE PROZESUA

Arrazoiak zein-nahi direla ere (inbasioa, menpe eta menpekotasun ekonomiko, politiko, kulturala, etab.), hizkuntza talde bi (A eta B) ukipenean jartzen direnean lurralde berean (A taldearen lurraldean), normalean, talde bietako bata bestea baino posizio hobeagoan kokaturik egoten da. Hori dela eta, talde menperatzailearen hizkuntza (Bren hizkuntza = H2) zabaldu egiten da Ako kideen artean. Hau da, modu *erregular* (eratu) nabari batez, menperatutako taldeko (Ako) kideak Bren hizkuntza ikasten eta erabiltzen -*elebiduntzen* - hasten dira.

Prozesu *erregularra* dela diogu galesera, okzitaniera, bretoiera, euskara, katalana eta enparauen moduko kasuei so egiteak prozesuen etapen, erritmoen eta ezaugarrien garapen sistematikoa, gutxi gora-beherakoa, antzematea ahalbideratzen digu eta.

Esan beharra dago prozesu historiko bati buruz hitz egiten ari garela, nekez beha baitaiteke, bere osotasunean, pertsona baten bizitzan zehar eta, gutxienez, hiru belaunalditara hedatzen baita. Exageratu gabe esan dezakegu aro baten hasi eta hurrego baten amaitzen den prozesua dela.

Halaber, egoki da azpimarratzea delako prozesuak -egia esan, prozesu multzoa da- aipatzen genituen erregularitateak gordetzen dituela, izaera desberdineko ezaugarri argi batzuei jarraikiz: denborazkoak (adinak: gazteak/zaharrak), espazialak (kalea/baserria), pertsonalak (gizonak/emakumeak), sozialak (goi klaseak/behe klaseak), funtzionalak (gune formalak/informalak), eta abar.

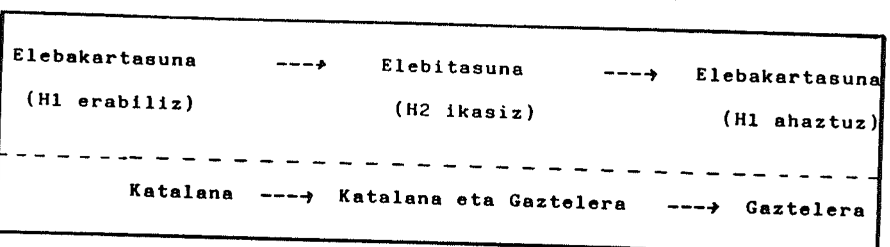
Baina iraupen luzeko prozesu historiko bat ez da guztiz era uniformean agertzen. Jite historikodun beste edozein prozesu bezala, gorakadak eta beherakadak, aurrerakadak eta atzerakadak, *sprintak* eta etapa geldoak izaten ditu, unean uneko eta lekuan lekuko faktore berezi askoren pean beti, hala nola, gizartearen egitura

demografikoa, hizkuntz kontzientzia, gizartearen modernizazio maila, borondate politikoa, egoera juridikoa, etab.

Etapa hauek makro-prozesu bati dagozkio, hortaz, zeinaren barruan elkar sortarazten duten aldaketa *kuantitatibo* (hiztun kopuru eta erabilera maiztasunari dagokionez) eta/edo *kualitatiboak* (erabilera arauei eta erabilera diferentziatuen eremuei dagokienez) sartzen baitira, Lluis Aracilek bereizten dituen bezala (11).

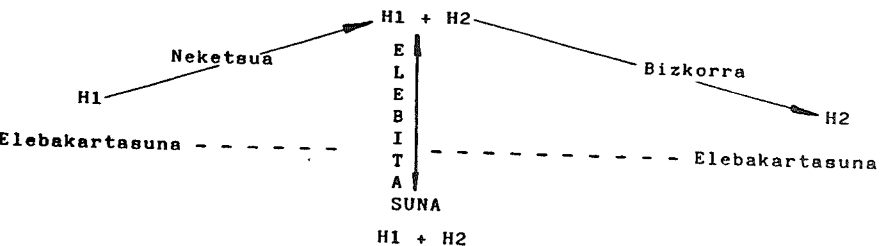
Esanik utzi dugu, baina azpimarratu nahi dugu, elebiduntze prozesua horixe dela, *prozesu* bat, eta berarekin daramatzala *dinamismo* , mugimendu ideiak. Prozesu dinamikoa da (*ikasketa* berez), aldaketa prozesua; ez egoera estatikoa.

Nabarmendu beharreko beste ideia nagusia zera da, elebiduntze soziala zati, segmento edo parte bat dela prozesu zabalago baten: *hizkuntz ordezkapen* prozesuan edo *glotofagian* . Gehien bat baiezta daitekeelako hizkuntz ordezkapen prozesua elebiduntzean hasten dela -abiada puntua bertan dagoela- eta elebakarduntzean amaitu (H1 ahaztuz).

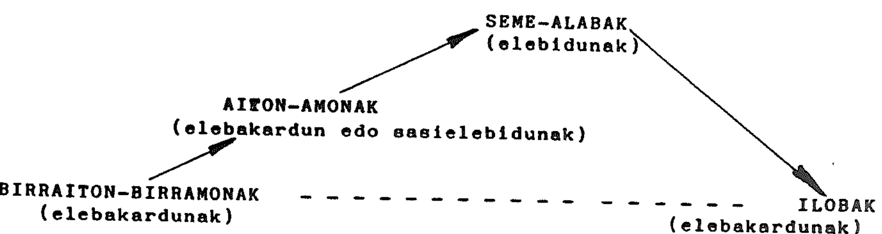

Eskema hau beste (azpi)etapekin osa dezakegu oraindik, hala nola, *H2ko sasielebitasuna* -lehenengo eta bigarren etapen artean kokatuko genukeena- eta *H1eko sasielebitasuna* -bigarren eta hirugarren etapen artean jarriko genukeena eta ikasketa eta ahaztearen fasei dagozkienak.

Are grafikoagoa izan daiteke beste eskema bat egitea eta bertan ongi adieraztea ikasketa prozesu oro neketsua dela eta goranzko zentzuan doala eta uzte edo ahazte prozesu oro, ordea, bizkor eta arina dela eta beheranzko zentzuan doala.

Eskema hau katalan hizkuntz komunitatearen egoerari - *oraindik* - osotoro orokorgarria ez bada ere, bai baiezta dezakegula prozesu burutua dela maila sozial eta hiri esparru batzuetan batez ere. Esan beharrik ez dago era desberdinez hasten dela denetik zabaltzen eta joera hedakorra duela behe maila sozialetan zein landaguneetan. Prozesuaren alderanzketa eragitea lortzen ez badugu, katalanaren iraungipena denbora -urte gutxiko- arazoa baizik ez da.

Nahiz eta hurrengo gai baten -gutxiengo egoera, hizkuntz ordezkapena eta/edo glotofagiaren deskribapenari bereziki eskainia- elebiduntzearen etapa edo aldiei eta ondoko elebakarduntzeari arreta handiagoa jarriko diegun, merezi du oro har berauei buruz mintzatzea orain.

Horretarako Calvet (1981), Aracil (1982), Aracil (1983), Strubell (1982) eta Toni Artiguesen (1985) lanei jarraikiko gatzaizkie.

0. Herri elebakarra.

1. A eta B taldeen arteko ukipena. Bi hizkuntzaren hedapena era sektorial eta hautatuan.

Lehen aldi honetan, (hirietan bizi diren) botere goi mailek H2 -kanpoko hizkuntza- ikasten dute. Orobat egiten dute, noski, merkatari handiek, burgesiak, juristek, artistek eta intelektualek (denak B taldearen zerbitzura jartzen direlarik). Sorospidez, maila sozial hauetatik hurbilen dauden hiriko biztanleek ere ikasten dute.

Hala ere, batuez gero, kopuruz ez-nabarmena den multzoa baino ez dute osatzen horiek denek, itzelezko balore kualitatiboa eduki arren. *Herri xeheak* elebakar dirau. Herri xehea gehiengo kuantitatiboa da.

Aldi honetan, Bko hizkuntza (H2) politika, administrazio edo justizia arloko hizkuntza modura inposatzen hasten da, *hizkuntza ofizial* gisara alegia.

2. Bigarren aldi honetan elebiduntzearen hedapen geografikoa nabarmentzen da batez ere: kale/baserria bitasuna agertzen da.

Berebiziko inportantzia duen etapa da, *funtsezko* aldaketa soziolinguistikoak gertatzen dira eta. Kaleko H1eko elebakardunak elebidundu egiten dira erabat (H2 ikasten dute), orduko elebidunak ziren beste giza-mailak H1 uzten hasi eta H2ko elebakardunak bihurtzen diren bitartean. Etapa honetan, hortaz, H1eko hiztun kopuruaren galera hasten da, ikaste-uzte izendatu dugun koerlazioak eraginik. Hirian, H1eko elebakartasuna desagertu eta H2ko elebakartasuna agertzen da lehenengoz.

Ondoriozko osaketa soziolinguistikoa honela labur daiteke:

Boterea	Elebakardunak (H2an)
Kaletarrak	Elebidunak
Baserritarrak	Elebakardunak (H1ean)

Une honetatik aurrera, H2ren ofizializazioa elebiduntze osoaren alde eragingo duten jarduera sorta baten isladatuko da: alfabetatze eta eskolatzea, ahozko eta idatzizko herri komunikabideak, eta abar.

3. Hirugarren aldi hau Calvetek *Glotofagia burutua* izendatu duenari dagokio. (Azpi)etapa bitan banatzea proposatzen dugu.

3.1. H1eko elebakardunen *desagerpena* da bere ezaugarria, Ako kideen *elebiduntze osoa*, alegia.

Arrazoiak honakoak dira: a) (oraindik H1ean elebakardunak ziren) zaharrenen heriotza fisikoa; eta b) H1eko gainerako hiztunek H2 ikasten dute.

(Azpi)etapa honekin hizkuntz ordezkapen (edo glotofagia) prozesuaren une erabakigarria burutzen da: H1eko elebakardunen desagerpena.

Katalan hizkuntz komunitatean jazoera hau XX. mendean gertatu da: ez dago jadanik katalan elebakardunik. Katalanez mintzatzen garen guztiok gazteleraz -ere- egiten dugu (edo frantsesez Ipar Katalunian eta italieraz Alguer-en).

Gertakari honi *aldebakarreko elebitasuna* deitu dio Lluís Aracilek eta hizkuntz komunitate jakin batek jasaten duen *gutxiengo egoeraren* ezaugarri nabarmenen eta ohizkoenetako bat izaten da.

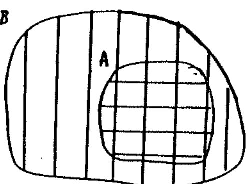
Izatez, gutxiengo egoeran dagoen hizkuntza batez mintzatzen garenok (katalana, galiziera, euskara, adibidez) *elebidunak* gara, gaztelania -edo frantsesa, katalanen eta euskaldunen kasuan- *behar baitugu*, derrigorrez, nor bere herrian bizi ahal izateko. Kasu teoriko batez, geure hizkuntzetan elebakardun geratuko bagina, gizarte-bizitzaren ekintza eta aukera inportantetan eta askotan parte ez hartzera beharturik geundeke, beraietan gaztelaniaren (edo frantsesaren) ezaguera eta erabilera behar izaten baita.

Aitzitik, (Galizian, Espainia aldeko Katalan Herrietan edo Hego Euskadin bizi diren) gaztelera hiztunak lasai asko *bizi daitezke gazteleraz*. Hizkuntza hau ez da *beharrezkoa* bakarrik, baizik eta (buru)*aski* ere aukera guztietan eta (gure herrietako) jende guztiarekin komunikatzeko eta gai guztiei buruz berba egiteko.

Laburtzeko, esan dezakegu katalanaren, euskararen eta galizieraren elebakartasuna estigma marginatzaile bat dela eta arazoak eta trabak baino ez

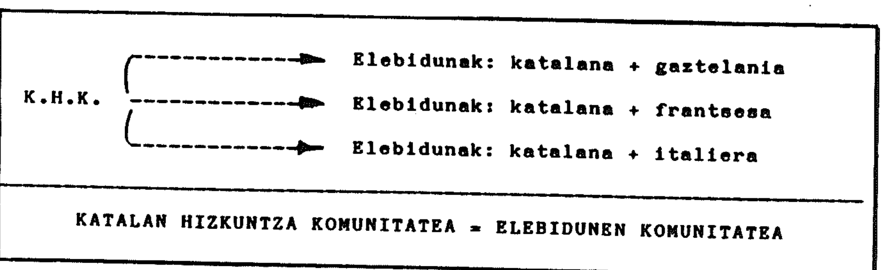
daramatzala berarekin. Beste aldetik, gazteleraren elebakartasuna, gaur egun, ez da egingarri bakarrik, ohikoa ere baizik.

Hortaz, baiezta dezakegu katalan hiztunok gaztelera (edo frantsesa Ipar Katalunian eta italiera Alguer-en) hiztunon azpimultzoa garela.

A: katalan hiztunak

B: gaztelera hiztunak

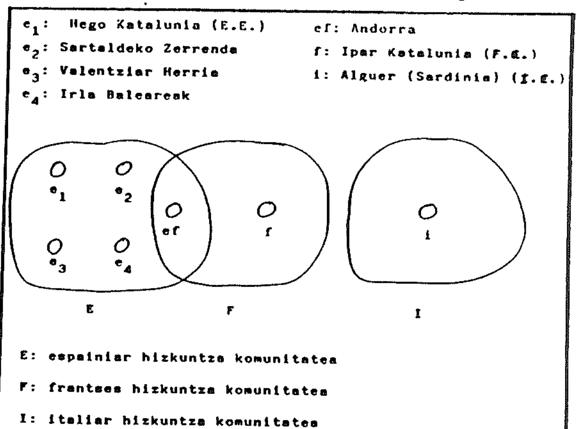
Ederki azaltzen digu egoera hau Miquel Pueyok eginiko koadroak (12). Argi ikusten da katalan hizkuntza komunitateko kideak beste hizkuntz komunitate glotofagikoetan sarturik daudena. K.H.K.ren zatikapena ere ikus dezakegu.

Ez dugu ahantzi behar, gainera, aldebakarreko elebiduntzea izendatu dugun etapa hau bitartean, elebidun zirenetatik asko H1 (katalana...) utzi eta H2ko elebakardun bihurtu direla, gaztelera hiztunak alegia.

3.2. Ordezkapenaren erabateko burutzapena baino ez da geratzen, H1 erabat uztea, elebidunen desagerpena (katalanaren iraungipena...). Denbora arazoa baizik ez da.

Hala ere, erabateko ordezkapenari jarkiko zaizkion indarrak (pertsonalak, sozialak, politikoak) agertuko dira batzuetan. *hizkuntz leialtasun* (13) izeneko baliabidea edo *hizkuntz politika positiboa* bezala, non helburua prozesua alderanztea izango baita.

Katalan Herrietan, erraz ikus daitekeenez, azken (azpi)etapa hau baino ez da geratzen prozesua ixteko. Alderanzketa, normalkuntza, -hori bai- hizkuntz komunitatea osatzen duten kideen baliabide eta borondatearen pean dago.

4. ELEBITASUN SOZIALAREN AZKEN EMAITZA

Adierazi dugunez, elebitasun sozialaren emaitzarik, amaierarik, normalena hizkuntz ordezkapena da; A taldeko kideek (H1 hiztunek) Bren (H2ren) hizkuntza *bertakotzea*, alegia. Argiago oraindik: norberaren hizkuntza uztea eta iraungitzea eta kanpoko hizkuntza hartzea; erdalduntze modu bat etxetik mugitu barik.

Prozesua alderanz daitekeela adierazi dugu ere; hots, hizkuntz gatazkan aldeko ebazpena lortzea, zeina ordezkapen mota bat baita; H2rena kasu honetan. Ordezkapenarena moduko taxueradun prozesu historikoa da hau. Aldaketa kuantitatiboak (hiztun kopurua eta erabilera maiztasuna) baita kualitatiboak (hizkuntz funtzioen eta erabilera eremuen berreskurapena eta hedapena) ere suposatzen ditu, noski. Hizkuntz normalkuntza izenpean ezagutzen da, hizkuntzaren desagerpenari ipin dakiokeen alternatiba bakarra, hain zuzen ere. Nolabait, *kontraprozesu* bat da.

Era berean, hizkuntz normalkuntza prozesuak faltaezineko ezaugarri bat inplikatzen du: prozesu kontzientea izatea. Normalkuntza ezina da hizkuntzaren kolokako egoeraz kontzientziarik hartu barik, erabaki (pertsonal, sozial eta politikoa) eta ekintza egoki, efikaz eta zartadako batez kargu egin barik. Luís Aracilen hitzetan -berriro ere- esateko: "normalkuntza benetako makroerabakia da eta, adibidez makroerabaki ekonomikoak bezala, komunitate baten etorkizuna zuzentzera jo eta nolabaiteko boterearen erabilpena suposatzen du"(14).

Esan beharra dago normalkuntza *beti* dela posible. Beharrezkoak diren baldintza sozial eta politikoak sortzea, hizkuntz komunitatearen borondatea eta ekintza soziala besterik ez da behar. Horrela frogatzen du, muturreko adibide gisa, hebraieraren kasuak Israelen.

Elebitasun sozialaren hirugarren emaitza bat izan daiteke hizkuntz aldaera berri bat (H3) agertzea, sortzea, *ukipenean zeuden hizkuntza* bien (H1 eta H2) *hibridaziotik* aterea eta *pidgin* izena hartzen duena, zeina *krioilo* bihurtzen baita bertakotzean eta bide naturalaz (familia) zabaltzean.

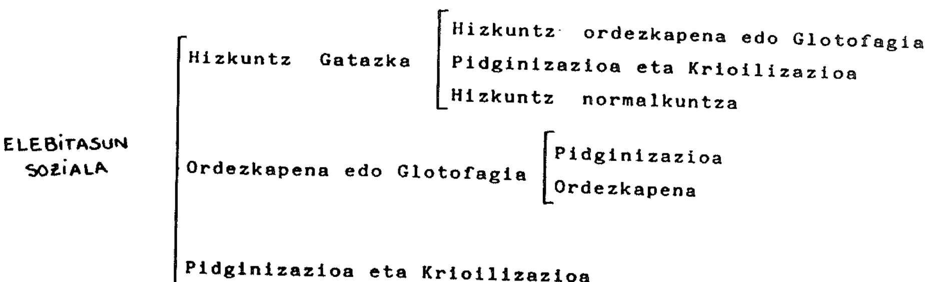
Esan beharrik ez dago *pidgin* (eta ondorengo *krioilo*) bat sortzeko prozesua, *pidginizazio* (*bertakotzea* eta *krioilizazioa*) deitua, ordezkapenaren eta/edo normalkuntzaren taxuera halako prozesu makrohistorikoa dela.

Hizkuntza bietatik bateko hiztunak (edo bietakoak agian) erabiltzen hasten dira berez Arena (H1) ez Brena (H2) ez den hizkuntz aldaera berri bat (H3), zeinaren hizkuntz oinarria talde menperatzailearen aldaera (H2) izaten baita normalean. Izatez, ezagutzen ditugun *pidgin* gehienak hizkuntza kolonialetan oinarritzen dira, hala nola, inglesa, frantsesa, portugesa edo nederlanderan.

Esan beharrik ez dago, katalan deitzen ditugun hizkuntz aldaera desberdinak aurkitzen direnako hibridazio egoera (gaztelania eta frantsesarekin) kontuan harturik, gure artean ezin zaiola itzuri fenomeno honi.

Ezkortasunari gutxi emana den francesc Vallverdú soziolinguistak horrela seinalatzen zuen Michael Sttubsen (15) *El llenguatge i l' èscola* liburuari eginiko hitzaurrean, *catanyol* izena ezartzen baitzion "azaltzen ari omen den katalana eta gaztelaniaren arteko hibridoari".

Elebitasun sozialetik ondoriozta daitezkeen prozesu eta emaitza desberdinen koadro bat egiten saia gaitezke. Esan beharrik ez dago behin-behineko eta, logikaz, azaleko eskema bat dela.

5. ELEBITASUNAREN INSTRUMENTALIZAZIOA

5.1. ELEBITASUNAREN MITIFIKAZIOA (16)

Hizkuntz aldaera batzuk *dialekto* , *patois* edo dena delako izenez estigmatizatzeaz, edo sinpleki euren existentzia bera ukatzeaz gain, beraien erabileraren *kontra* gehien erabili den bitartekoa izan da hizkuntz komunitate batzuei datxekieneko elebidun izaeraren goraipamen eta laudorioa.

Horrela aditu zuen Lluís Aracilek eta horrexegatik salatu zuen elebitasunaren defentsa honen ideologizazioa.

> "Elebitasunaren hipostatizazioa eta goraipamena benetako gatazka egoera baten islada dira maila ideologikoan. Herri baten non hizkuntza bik uneoro elkarri oztopoak jartzen dizkion eta batak bestea egozten duen, elebitasuna balore goren bezala mitifikatzeak gatazkaren sahiestezineko tirabirak neutralizatzera -idealki gutxienez- eramaten du ezbairik gabe. Elebitasuna laudatzea hizkuntzen adiskidetza bilatzeko modu bat da garbiro, aukera antagoniko bi bateragarri egitea".

Artikulu berean, Aracilek adierazten zuen "elebitasuna batik bat mito bat dela", zeinaren helburua gatazkan dauden hizkuntza bietatik bakar baten hautaketa *galerazten* saiatzea baita, eta honek guztiak -maila sinbolikoan eta ez benetako

hautaketa mailan funtzionatzen duenez- abantailako egoeran dagoen hizkuntzaren alde jokatzen du, gaztelaniaren alde, alegia.

Elebitasunaren goraipamena, beraz, hautatu beharra saihesteko geure buruari egiten diogun iruzurra da. Eta, logikaz, goraipamen honek gazteleraren hautaketa justifikatzeko balio du.

- *Egizu gazteleraz, elebiduna naiz eta!*
- *Elebidunak garenez, egin dezagun gazteleraz, horrela denok ulertuko dugu eta!*

Eta abar, eta abar...

Valentziar Herrira eraman dezagun gaia: Nortzuk dira elebitasunaren defendatzaileak? Nork aldarrikatzen du valentziar elebitasunaren *zorioneko naturaltasuna* ? Ez dago zalantzarik: katalanaren *utziera* justifikatu -ordurako gaztelera hiztun elebakardunak izanda- eta valentziar *izenpean* jarraiki nahi dutenek.

Non agertzen da ustezko elebitasun hau? Elebidunak dira hezkuntza arloak, komunikabideak -prentsa, irratia, telebista, zinema-, lan, merkataritza edo administrazio munduak, eta abarrak? Erakutsi beharrik ez dago eremu sozial eta publiko hauek gazteleraz elebakardunak soilik direla ia-ia.

Eta norbanakoaren arloari, jendearenari, dagokionez, nor da elebidun? Aurreko atal baten azaldurik utzi dugu jadanik. Valentziera hiztunak bakarrik gara elebidun. Aldebakarreko elebitasuna da *gurea* . Eta gazteleraz soilik hitz egiten -eta idazten- duen biztanleria haziz doa etengabe egunetik egunera.

Banakako elebitasunaren aldebakartasunak eta erabilera sozial elebiduna orekatua izan daitekeelako faltsutasunak erakusten digute, hain zuzen ere, elebitasuna mito hutsa dela.

Zer dago benetan? Nahiko argi dago elebitasun desorekatu -ezberdin- egoera baten aurkitzen garela, non hizkuntza batek lekuz aldatzen (ordezkatzen) baitu bestea, bai hiztun kopuruari dagokionez eta bai betetzen dituen funtzioei dagokienez. Hizkuntz ordezkapen prozesu baten aurrean gaude, beraz, non elebitasunaren mitifikazioak *lasaigarri* papera jokatzen baitu.

5.2. ELEBITASUNA NORMALTASUN BEZALA

Hizkuntza bien erabilera bateragarri egin asmoz erabiltzen den beste argudioetako bat da elebitasuna hizkuntz normalkuntzarantz abiatzeko dagoen bide *posible* bakar modura aurkeztea.

Esan beharra dago bide honen defendatzaileek behin ere ez dutela azaltzen *normalkuntza* esatean zer adierazi nahi duten. Behin ere ez dute azaltzen, adibidez, prozesuan determinagarriena dena: helburua, prozesuaren amaiera. Ez dute behin ere azaltzen normalkuntza esatean prozesu bat ulertzen duten zeinaren azken helburua *normaltasuna* den. Inor iradokitzera ausartu bada, ez du, berak ere, behin azaldu *normaltasuna* esatean zer adierazi nahi duen. Eta badirudi inor bide bat (prozesu bat) urratzen hasten denean argi eta agerian egon behar duen gauzetako bat hartu behar den norabidea, norakoa, dela (amaiera = helburua).

Hizkuntz normalkuntza ez da jazoera puntual ez estatikoa. Normalkuntzaz hitz egitean beste prozesu baten alderanzketa (ordezkapen) prozesuaz ari gara zehazki, zeinaren azken helburua *hizkuntza normal baten eraikuntza soziala* baita, hau da, normaldu gura den hizkuntzaren erabilera betearen hedakuntza sozial eta publikoa, hizkuntz erabileraren arauen aldaketa. Hortaz, normalkuntzak eginkizun sozial argi eta zartadakoa, ageriko eta publikoa, behar du.

Iruzurra -norberari egina lehen-lehenik- da, orduan, lortu nahi diren helburuak ez argitzea eta ez finkatzea. Hori, erdietsi gura den helburua *elebitasuna* ez bada behintzat -aparatu legezale, konstituzional eta ez-diskriminatzailez mozorroturik agertu arren-.

Esan dezagun -azaletik bada ere- gizarte moderno baten hizkuntza *normal* orok betetzen dituen funtzioetako bat bere *funtzio diskriminatzailea* dela. Horrela adierazi dute *Llengua i raó d'Estat* (17) (Hizkuntza eta Estatu arrazoia) agiriaren idazleek:

> "Baldintza historiko hauen pean (gizarte industrial eta modernoa), hizkuntza batek utzi egiten dio eragin etxetiar eta kulturalistadun komunikazio tresna hutsa bakarrik izateari eta, horrez gain, boterearen banaketarako bitarteko eta botere hau sendotzen deneko ingurune bilakatzen da; hizkuntza, azken batez, diskriminazio faktore bihurtzen da, zeinaren ondorioz, gehien nabarmentzen direnek, aginte gehien dutenek, are aukera gehiago daukate, banaka eta taldeka, beralen interesak betetzea lortzeko. Eta hain da zurruna dinamika hau, non hizkuntza bat, arrazoiak zein-nahi direlarik, prozesu laboral-produktiboan eta boterearen aldeko burrukan ezindurik geratzen bada funtzio diskriminatzaile hau lortzeko, kultur eta nazio nortasunaren adierazgarri agertarazten zueneko

hasierako funtzio diskriminatzaile hura ere galtzera kondenaturik aurkitzen baita halabeharrez.

> Hau dena argitu bezain laster, erraz ikusten da gure herriko edo kanpoko politikoek hizkuntz arrazoiengatik inor ez dela diskriminatua izango edonon atseginez errepikatzen dutenean, halaxe egiten dutela bai ezjakintasun xalo batek, baina suizida/genozida nolanahi ere, mugiaraziak direlako, bai asmo txar kontziente batek eraginik, benetan gertatzen ari denaren mamia ostendu nahi digutelako: hizkuntza bakar batek bideratzen duela -gurea moduko gizarte baten- saihetsezina den diskriminazioa, gaztelaniak hain zuzen ere".

Oraingo instituzio politikoetako hizkuntz politikaz arduratzen diren sailetako buruen adierazpen eta ekintzetan gailentzen den ikusmoldean, elebitasuna normalkuntzarantz ematen den pausu bezala ulertzen da. Bai Galiziako Xuntan, bai Eusko Jaurlaritzan eta bai Katalan Herrietako erregio gobernu desberdinetan. Esan beharrik ere ez dago ikusmolde hau Espainiako oraingo Konstituzioaren hirugarren artikulua oinarri duelarik abiarazten dela, autonomi estatutu eta normalkuntza lege direlako horietan gauzatua.

Begira ditzagun diskurtsu elebidunzale -eta ustez normalkuntzazale- honen adibide batzuk.

Honela mintzatzen da Kataluniako Generalitateko hizkuntz politikaren oraingo zuzendari orokorra den Aina Moll (18):

> a) "Gure legezko markoa berri eta handia da: Autonomi Erkidego ez-gazteleradunen nazio hizkuntza berreskuratu nahi da beraien nortasun ikur gisa, baztertu gabe horregatik orain arte menperatzailea izan den hizkuntza, zeinak ofizial izaten jarraitzen baitu estatuan ofiziala delako".
>
> b) "Herritar guztien elebitasuna beharrezkoa da, hortaz. Eta, beste alde batetik, ez dago galtzik horretan. Uste onez Katalan Herrietarako elebakartasunaren alde dauden gure herrikideek ulertu behar dute gaur egun gure herrietan izan daitekeen elebakartasun bakarra gaztelerarena dela. Horrela da gure herriek, estatuko gainerakoek bezala, demokratikoki onartu duten Konstituzioak gaztelera jakitera behartzen dituelako espainiar guztiak (gogoratu nahi dut, bide batez, 1977an Mallorcan hasi genuen "koofizialtasunaren aldeko kanpainak" eta zeinak Espainiako hizkuntza guztien koofizialtasuna eskatzen baitzuen estatu osoan, bakoitzaren nagusitasun logikoarekin bere lurraldearen barruan, porrot egin zuela tamalgarriro eta ez gaztelerazaleen erruagatik, gure jendearenagatik baizik); baina objetiboki horrela da ere gaztelera denek ezagutzen dutelako eta biztanleriaren portzentaia on batek -Kataluniako kasuan %50era heltzen dena- familia hizkuntzatzat daukalako. Ezina da erret-aginduaz erauztea, ezta zilegia egingo lukeen ordenakuntza konstituzional baten jabe izango bagina ere: hizkuntzak ez dira dekretuz erauzten -zorionez: horri esker iraun du gureak Decreto de Nueva Planta delakoa eta frankismoa gorabehera-, eta gazteleraren erabilera debekatuko balitz, hizkuntza hori berezkotzat daukaten herritarrek beraren defentsa legitimoari ekingo liokete, eta hizkuntz gerran jausiko ginateke ezinbestean".

Aina Mollen testuen irakurketa zoli batek *haren* helburuak zeintzuk diren argituko digu:

a) Konstituzioarekiko errespetua -legeak aldaezinak bailiran eta *diskurtsu* jakin baten adierazpen eta produktu ez balira bezala-.

b) Elebitasun indiskriminatua.

c) *Hizkuntz gerrari* itzuri egitea -hizkuntz gatazka esan nahi duela suposatzen dugu. Gai honetaz, adierazita utzi dugu gatazka hau azalarazi *beharra* dagoela, posible izan dadin horrela hizkuntz ordezkapen prozesua alderanztea eta normalkuntza prozesu bati hastea, ostera.

Beste soziolinguista batek ere -soziobilinguista, Toni Artiguesen (1985) hitzetan- eusten die, gaur egun, Aina Mollenak moduko planteamentuei. Francesc Vallverdú dugu bera (19).

> "En una palabra, se trata de combinar una política de catalanización que al mismo tiempo rehuya las imposiciones antidemocráticas y respete el derecho de los castellanohablantes a usar públicamente su lengua. Este planteamiento se relaciona con dos principios esenciales: el catalán como lengua propia de Catalunya debe ser conocido, después de un período prudencial, por todos los ciudadanos de la Comunidad Autónoma, independientemente de cual sea su lengua habitual; el castellano como segunda lengua de los catalanes no puede ni debe perder ese carácter, pero al mismo tiempo debe evitarse su eventual instrumentalización contra la plena normalización lingüística del catalán. He aquí el gran reto del conflicto lingüístico en los Países Catalanes".
>
> (Francesc Vallverdú, soziolinguistikaren sortzaileetako bat)
>
> "Ezkerreko indarrek debiauki burrukatu behar dute gure herriko katalanduntzeak gazteleraren desagerpena edo bazterketa erakarriko dueneko asmakeriaren kontra (...). Gaztelera ezin da, eta ez du behar, Kataluniatik desagertu, eta ez arrazoi ideologiko edo mistifikatzaileak direla eta (Konstituzioaren 3. artikuluaren baldintzapen batzuek iradoki dituztenak, adibidez), baizik eta arrazoi soziologiko eta kulturalengatik (...) lehenengo, katalan hiztunak kontziente direlako hura bigarren hizkuntza modura behar dutela; eta bigarren, gaztelera hiztunek -zeintzuek katalana bigarren hizkuntzatzat hartuko baitute- gazteleraz publikoki baliatzen jarraiki ahal izango dutelako, beronen erabilera Estatutuak bermatzen du eta".
>
> (Francesc Vallverdú)

Ekarri ditugun testuak halako diskurtsu soziolinguistiko baten froga argia dira -diskurtsu elebidunzalea-; (in)posibilismoak eta gaur eguneko egoera politiko-legalak argiro hipotekatua eta determinatua den diskurtsua, alegia.

Diskurtsu bat zeinaren funtsezko ezaugarria helburu *normaltzaileak* gobernuan dauden indar politiko-sozialek ezarririko eta onarturiko markora egokitzea baita. Azken mende honetan euren hizkuntza *normaldu* duten herrietan, flandriarrak kasu, gertatu den alderantzizkoa. Belgikako estatuak *elebidun estatua* bihurtu behar izan du, herritarrek ez zutelako elebidun izatea gura, hain zuzen ere.

OHARRAK

(1). Ikus VALLVERDU, F.: *Aproximació crítica a la sociolingüística catalana* , Bartzelona, Ed. 62, 1980.

(2). SANCHEZ CARRION, J. M. (TXEPETX): "Bilingüismo, diglosia y contacto de lenguas", *A.F.V. "Julio de Urquijo"* , Donostia, 1976.

(3). WEINREICH, U.: *Languages in contact* , Haga, Mouton (1. arg.1953). Guk gaztelaniazko Itzulpena erabili dugu, *Lenguas en contacto* , Ediciones de la Biblioteca de la Universidad Central de Venezuela, 1974.

(4). SANCHEZ CARRION, J.M..: "Bilingüismo, diglosia y contacto de lenguas " .

(5). SANCHEZ CARRION, J.M.: "BilingUismo, diglosia y contacto de lenguas".

(6). SANCHEZ CARRION, J.M.: "BilingUismo, diglosia y contacto de lenguas".

(7). Posible da, ostera, hizkuntza bi espazio sozial baten alde lehiatzea, baina inolako jarkiera edo gatazka sortzeko indarrik egon gabe horregatik. Kasu hauetan, *gatazka* beharrean -eta ukaezina denez hizkuntza bi daudena: aurrerantz doana bata eta atzerantz bestea- *hizkuntz ordezkapen* kontzeptua erabiltzea merezi du, beronek ez baitu, hark ez bezala, inolako gatazkakortasun kontzienterik derrigor adierazi behar. Hizkuntz ordezkapenaren sinonimo gisa *glotofagia* kontzeptua ere erabil dezakegu, Calvetek egiten duen bezala (1981). Katalan soziolinguistikaren barruan, zentzu horretan erabili du Toni Artiguesek (1985) glotofagia kontzeptua, "hizkuntz ordezkapen prozesu bat deskribatzeko egokiago eta grafikoagoa da" eta.

Azpimarratu behar da ere elebitasun soziala *diglosiarekin* nahastu dela askotan. Hurrengo gaian zehaztuko dugu puntu hau. Hala ere, esan beharra dago diglosia egoerak azaltzeko Fergusonek egin zuen eskema (hizkuntza bereko) aldaera linguistiko bik espazio funtzional diferentziatuak betetzen zituzten kasuei bakarrik zegokiela. Fishmanek handitutako eskemarekin soilik egingo litzaiguke posible hizkuntza desberdin biren funtzioei aipamen egitea. Dena den, Toni Artiguesek (1985) seinalatzen duenez, "diglosiak prozesu honetako oso momentu zehatza deskriba dezake bakarrik, hizkuntza edo aldaerai biren arteko erabilera eremu (formala/informala) banaketa argia aurkezten duen huraxe, hain zuzen ere; oraingo egoera ez da eskema honetara mugatu ahal izateko bezain erraza".

(8). Aurreko oharrean suma zitekeenez, *normalkuntza* eta *ordezkapenaren* arteko hautabidea, aukera, planteatzea posible izan dadin, guztiz beharrezkoa da *aurretik* gatazka kontzienteki plantea dadila. Gatazkarik ez badago, ez dago hautabiderik. Hau da, ez dago ordezkapen edo glotofagia prozesua alderanzteko posibilitaterik .

Gatazkak dilema bat sortzen du. Gatazka ezak -elebitasun soziala benetakoa denean- hizkuntz ordezkapena betearaztera darama zuzenean, H1en amaierara alegia; glotofagia prozesua burutzera, azken batez.

(9). FISHMAN, J.: "La relació entre micro i macro-sociolingüística", *Llengües en contacte*, 3, Bartzelona, 1984.

(10). VILHAR TRILHO, X: "Notas sobre caracterizaçom sociolinguistica do galego...", *Sociología de las lenguas minorizadas*, Martutene, Ed. Ttarttalo, 1986.

(11). ARACIL, Ll.: "Substitució lingüística", in *Papers de Sociolingüística* , Bartzelona, Ed. la Magrana, 1982.

(12). PUEYO, M.: "Actitudes lingüísticas: la hipervaloracion del prestigio y otros factores", *Sociología de las lenguas minorizadas* , Martutene, Ed. Ttarttalo, 1986.

(13). *Hizkuntz leialtasun* kontzeptua Uriel Weinreichek (1974) elaboratu zuen eta honela definitu: "principio -cuyo contenido específico varía de caso en caso -en nombre del cual los individuos se reúnen consciente y explícitamente para resistir los cambios en las funciones de su lengua (como resultado de un cambio de lengua) o en su estructura o vocabulario (como consecuencia de las interferencias)". Hurrengo gai baten garatuko dugu zabalago kontzeptu hau.

(14). ARACIL, Ll.: Conflicte lingüístic i normalització a l'Europa Nova", Papers de Sociolingüística, Bartzelona, Ed. la Magrana, 1982.

(15). VALLVERDU, F: "Pròleg" in STTUBS, M.: *El llenguatge i l'escola* , Bartzelona, Ed. 62, 1982.

(16) Kontsulta, batez ere, ARACIL, Ll.: "A valencian dilema", in *Identity Magazine* , Valentzia, 1966. Orobat, ARACIL: "El bilingüisme com a mite", in *Papers de Sociolingüística.* Kontsulta ere, NINYOLES, R.: *Conflicte lingüístic valencià* , Ed. Tres i Quatre, 1969.

(17) Aina mollen testuak "La qüestió català/castellà en el marc de la diversitat institucional actual" izenburupean Valentzian emaniko hitzaldi bateko zati dira. Testu osoa *Els Països Catalans: un debat obert* liburuan aurki daiteke (Valentzia, Ed. Tres i Quatre, 1984).

(18) Francesc Vallverdúren testuak Toni Artiguesen (1985) *Mecanismes de Poder* liburutik atera ditugu.

(19). LAMUELA, X. eta beste: "Llengua i raó d'estat", AVUI , 13/ 4/84.

ELEBITASUNA ETA HEZKUNTZA

1998-99 ikasturtea

Irakaslea: Ane Beldarrain

HELBURUAK:

Irakasgai honen helburu orokorra ondoko hau da: ikaslea, soziolinguistika, psikolinguistika eta heziketa elebidunari buruzko oinarrizko ezagupenez baliatuz, eskolak euskararen normalizazio prozesuan dituen funtzio eta mugetaz jabetzea eta Euskal Herriko hezkuntz plangintza elebidunaren azterketa kritikoa egiteko gai izatea .

Heziketa elebiduna egoera soziolinguistiko jakin batean sortu eta garatzen da. Horregatik, programaren lehen atalean, Euskal Herriko egoera soziolinguistikoaren azterketari ekingo diogu, egoera hori ulertzeko asmoz. Programaren bigarren atalean, hezkuntza elebidunaz ideia nagusiak landu ondoren, Euskal Herriko gaurregungo irakas-sistema elebidunaz arituko gara.

EDUKIAK:

1.- EUSKAL HERRIKO EGOERA SOZIOLINGUISTIKOAREN AZTERKETA

1.1.- Hizkuntz ukipena eta hizkuntz gatazka Euskal Herrian. Euskararen egoera diglosikoa. Aldebakarreko elebitasun soziala. Euskal hizkuntz komunitatearen desegituraketa. Diskriminazio legala.

1.2.- Gatazkaren aurrean: hizkuntz ordezkapena ala normalizazioa. Hizkuntz eskubideak. Hizkuntz normalizazioa.

1.3.- Euskararen normalizazio prozesua: urratsak, baldintzak eta oztopoak. Euskal hizkuntz komunitatearen trinkotzea. Funtzioen berreskurapena. Euskararen lurraldetasuna.

1.4.- Irakaskuntza eta hizkuntz normalizazioa. Eskolaren eragina eta mugak euskararen berreskurapenean.

2.- ELEBITASUNA ESKOLAN: IRAKASKUNTZA EUSKARAZ

2.1.- Hezkuntza elebiduna. Hezkuntza elebidun kontzeptua. Programa elebidun motak: trantsizio, mantentze eta murgiltze programak. Programen deskribaketa eta ebaluazioa.

2.2.- Hezkuntza elebidunerako marko teorikoa. Testuinguru ezberdinetan eta programa elebidun ezberdinetaz egindako ikerketatik atera daitezkeen printzipio orokorrak. Programa elebidunen dimentsio politikoa.

2.3.- Hezkuntza elebiduna Euskal Herrian. Euskara irakaskuntzan: berrikusketa historiko laburra. Euskal Herriko gaurregungo irakas-sistema elebiduna zertan den. Euskara EAEko eskoletan. Hizkuntz ereduen eztabaida: emaitzak eta etorkizuna. Hezkuntza eremuko lege berriak eta euskararen normalkuntza: zenbait gogoeta.

EBALUAKETA:

Lauhilabetekoaren bukaeran froga idatzia egingo da. Azterketan klasean azalduko denari buruz eta kurtsoan zehar banatuko diren testuei buruz galdetuko da. Asignaturaren edukiaz gain hizkuntzaren erabilera zuzena ere eskatuko da.

2.-Hezkuntza elebidunaz

ARTIGAL, J.M. (1989): *La immersió a Catalunya,* Eumo, Vic.

ARNAU, COMET, SERRA eta VILA (1992): *La educación bilingüe,* ICE Universitat Barcelona - Horsori, Bartzelona.

ASKOREN ARTEAN (1992): "Euskal Herrian eta Kanadan murgiltze bidean"(monografikoa), *Isilik,* 14. zk.

BASURKO, F. (1990): "Ikastolaren normalizazioaren historia labur bat", *TANTAK,* 4. zk., 33-61.

BASURKO, F. (1993): "Euskara: Hezkuntz-sistemaren hezurdura", *BAT,* 10. zb., 23-35.

CUMMINS, J. (1983): "Interdependencia lingüística y desarrollo educativo de los niños bilingües", *Infancia y Aprendizaje,* 21. zk., 37-62.

CUMMINS, J. (1992): "Hezkuntza eleaniztunaren alde psikolinguistikoak", in A.A.: *Hezkuntza Eleaniztunari buruzko I. Nazioarteko Jardunaldiak,* Gaztelueta fundazioa, Areeta-Getxo, 135-152.

ERRIONDO eta ISASI (1990): "Eskola Publikoa hizkuntz-ukipen egoeran", *TANTAK,* 4. zk., 89-109.

ERRIONDO, ISASI eta RODRIGUEZ (1993): *Hizkuntza, Hezkuntza eta Elebiduntasuna* , Udako Euskal Unibertsitatea, Bilbo.

IDIAZABAL, I. (1984): "Euskara eta eskola", in A.A.: *Hizkuntza minorizatuen soziologia,* Ttartalo, Donostia, 167-181.

IDIAZABAL, I. (1993): "Hezkuntza eremuko lege berriak eta euskararen normalkuntza: zenbait gogoeta", *BAT,* 10. zb., 11-21.

MOLLA, T. eta PALANCA, C. (1990): "Irakaskuntza, hizkuntza eta gizartea", *Jazten,* 2. zk., 5-27.

SANCHEZ, M.P. eta TEMBLEQUE, R. (1986): "La educación bilingüe: sus características y principios fundamentales", *Infancia y Aprendizaje,* 33. zk., 3-25.

SIERRA, J. (1992): "Ereduak: emaitzak eta etorkizuna", in A.A.: *I. Jardunaldiak Soziolinguistikaz,* Bilbo, 143-159.

SIERRA,J. eta OLARIZEGI,I.(1993): "Las lenguas en el sistema educativo del País Vasco", in SIGUAN, M. (koord.): *Enseñanza en dos lenguas,* ICE Universitat de Barcelona, Bartzelona, 59-70.

SIGUAN eta MACKEY (1986): *Educación y bilingüismo,* Santillana, Madril.

VILA, I. (1983): "Reflexiones en torno al bilingüismo y la enseñanza bilingüe", *Infancia y Aprendizaje,* 21 zk., 4-22.

VILA, I. (1989): *Reflexions sobre l' educació bilingüe: llengua de la llar i llengua d' instrucció,* Departament d' Ensenyament, Generalitat de Catalunya, Bartzelona.

ZABALETA, F. (1994): *Bigarren Hizkuntzaren Irakaskuntza Murgiltze-ereduan,* Zubia, Iruñea.

ZABALETA, I. eta DAVILA, P. (1990): "Euskal Eskolaren lenen urratsak", *TANTAK,* 4. zk., 21-31.

Aldizkariak:
HIK HASI (Euskal heziketarako aldizkaria)
INFANCIA Y APRENDIZAJE
COMUNICACION, LENGUAJE Y EDUCACION
TANTAK (Euskal Herriko Unibertsitateko Hezkuntz Aldizkaria)